

BELGELER

TMMOB MİMARLAR ODASI KASIM 2006

8

ULUSLARARASI BELGELER FÖYÜ

HABERLER

2

Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu ve Türkiye Yapı Sektöründe Araştırma Toplantısı

7. Çerçeve Programı ve Avrupa Teknoloji Platformları

Helsinki’de Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu Toplantısı

ACE Sürekli Mesleki Gelişim Sertifikası Çalışmaları

ACE Avrupalı Mimarlar İçin Sektör Araştırması Yapıyor

SIM Direktifi’nin 2007’de Tamamlanması Bekleniyor

AB Eşleştirme Projesi: Binalarda Enerji Verimliliği

Yunanistan ve Fransa’ya Yeterlilikler Konusunda İhlal Davası

UNESCO’dan Lübnan’daki Çatışmalar ve Kültürel Miras Hakkında Rapor

BELGELER

AB

AB’de Mimarlık Alanını İlgilendiren Güncel Konular:

Belgelere Genel Bir Bakış

10

WEB KAYNAKLARI

36

TMMOB Mimarlar Odası tarafından yayımlanan Mimarlık Haberler bülteninin ekidir.

TMMOB MİMARLAR ODASI Konur Sok. No: 4/2 Yenışehir 06650 Ankara

Tel: 0312 417 37 27 Faks: 0312 418 03 61 e-posta: info@mimarlarodasi.org.tr www.mimarlarodasi.org.tr

Mimarlar Odası Adına Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: H. Bülend Tuna Baskı: Yalçın Matbaası 2000 adet basılmıştır.

Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu ve Türkiye Yapı Sektöründe Araştırma Toplantısı

Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu (*European Construction Technology Platform-ECTP*) Avrupa'nın ekonomik ve toplumsal hedeflerine ulaşabilmesi için yapı çevrenin içerdiği tüm süreçlerin, yeni teknolojilerin geliştirilmesi yoluyla daha etkin, verimli ve sürdürülebilir hale getirilmesi gerektiği düşüncesinden hareketle, Avrupa çapında inşaat sektörü ve yapı çevreye ilişkin tüm alanlarda ihtiyaç duyulan araştırma konularını ve önceliklerini belirlemek amacıyla 2004 yılında kuruldu. Yapı teknolojisi platformunun genel ilgi alanları "yeraltı ulaşım sistemleri", "kentler ve yapılar", "yaşam kalitesi", "malzemeler", "ağlar", "kültürel miras" ve "bilgi ve iletişim teknolojileri" olarak tanımlanıyor. Platformun biraraya getirdiği farklı ilgi grupları arasında, tasarımcılar, mimarlar, mühendisler, müteahhitler, malzeme ve ekipman üreticileri, işverenler ve proje yöneticileri, kullanıcılar, tüketiciler, hizmet sunucuları, iş ve meslek kuruluşları, araştırma merkezleri ve üniversiteler, kent ve bölge yönetimleri bulunuyor.

Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu tarafından yürütülmekte olan AB destekli ENABLE projesi, yapı teknolojisi konusunda Avrupa ölçeğinde ve ulusal düzeydeki araştırma önceliklerini belirlemeyi, Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu'nu geliştirmeyi ve üye devletlerde Ulusal Yapı Teknolojisi Platformları kurulmasına yardımcı olmayı hedefliyor. Şu anda Belçika, Danimarka, Almanya, Yunanistan, Polonya, Slovenya ve İspanya'da bu konuda ulusal platformlar bulunuyor. Diğer ülkelerde de kurulması için başlatılan girişim kapsamında, İrlanda, İtalya ve Türkiye'de konuyla ilgili toplantılar düzenleyerek, ulusal yapı teknolojisi platformu kurulma olanağının araştırılması konusunu, yukarıda bahsettiğimiz AB projesi adına ACE üstlenmiş bulunuyor. Bir süredir Türkiye'de bu tür bir platform kurulması için olanakların araştırılması konusunda ACE'ye destek veren Mimarlar Odası, konuyla ilgili çevrelerin biraraya getirilmesi ve değerlendirme yapılabilmesi amacıyla Ekim ayında Ankara'da bir toplantı düzenledi.

Toplantıda platformun yapısı ve AB düzeyindeki etkinliklerinin anlatılması; Avrupa Komisyonu tarafından araştırmaya yönelik olarak hazırlanmakta olan

7. Çerçeve Programı ve sunacağı mali olanaklar hakkında bilgi verilmesi; diğer ülkelerde kurulmuş olan ulusal platformların yapısı ve güncel durumlarının anlatılması ve Türkiye'de de bir ulusal teknoloji platformu kurulması için olanakları araştırarak, bu türden bir inisiyatifin Türkiye'deki inşaat sektörüne faydalı olabilmesi için ne gibi öncelikler taşıması gerektiğinin tartışılması amaçlanıyordu.

Toplantıya Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ve TÜBİTAK gibi devlet kurumlarından, ODTÜ, İTÜ, YTÜ ve Bahçeşehir gibi üniversitelerden, Yapı Endüstri Merkezi gibi yapı sektörüyle ilgili kuruluşlardan, Türk Mühendisler ve Mimarlar Birliği, İnşaat Mühendisleri Odası gibi meslek kuruluşlarından, İZODER, BİTÜDER, İMSAD gibi malzeme üretici birliklerinden, inşaat sanayicilerinin temsilcisi İNTES'ten ve ayrıca Mimarlar Odası'nın tüm ilgili kurul ve komitelerinden kişiler katılımda bulundu. Toplantıya katılmayan çeşitli taraflardan destek mesajları geldi.

Toplantının açılış konuşmasını yapan Mimarlar Odası Genel Başkanı Bülend Tuna yapı sektörüyle ilgili araştırmaların önemine değinerek, sürdürülebilirliğin bir pazarlama stratejisi olmaktan çıkartılıp yapı etkinliğinin ayrılmaz bir parçası yapılması gerektiğinden bahsetti. Toplantıya katılan Avrupa Mimarlar Konseyi Danışmanı Adrian Joyce, ENABLE projesi araştırmacı uzmanı Aleksandra Tkacz ve Avrupa Komisyonu Araştırma Genel Müdürlüğü uzmanı Christophe Lesniak yapı teknolojisi platformu ve AB'nin araştırma konusundaki çerçeve programları hakkında sunuşlar gerçekleştirdiler. Mimarlar Odası Genel Sekreter Yardımcısı Tuğçe Selin Tağmat Türkiye'deki yapı sektörünün güncel portresini çizen ve bundan hareketle Türkiye özelinde oluşturulacak platforma yönelik çeşitli fikirler içeren bir sunuş gerçekleştirdi. Ayrıca, TÜBİTAK'tan AB Çerçeve Programları Ulusal Koordinatör Yardımcısı Hüseyin Güler Türkiye'nin çerçeve programlardaki performansını aktaran bir sunuş yaparken, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü'nden Şube Müdürü Bülent Yalazı bakanlıkta konuyla ilgili olarak yürütülen çalışmalarını aktararak bir platform önerisi getirdi. Sunuşların ardından, Mimarlar Odası Yönetim Kurulu üyesi Mehmet Bozkurt'un başkanlığında bir tartışma ve değerlendirme oturumu yapıldı.

Bu ilk toplantıda oldukça çeşitlilik gösteren tarafların yaptığı fikir alışverişisi sonucunda, Türkiye'de şu anda

yapı sektörüyle ilgili araştırma yapan bir kurum bulunmadığı tespitinden hareketle, yapı teknolojisi platformu kapsamında bir örgütlenmeye gidilmesinin olumlu olacağı düşüncesi benimsendi. Bu örgütlenmenin modelinin ve nasıl geliştirileceğinin tartışılması amacıyla, 21-22 Kasım tarihlerinde Fransa-Versay'da düzenlenecek olan Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu konferansından önce bir tarihte, ilgili tüm tarafların tekrar biraraya gelerek konferansa iletilmek üzere bir niyet mektubu imzalamaları prensip olarak kabul edildi. Platformun kuruluş aşamasında, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ve Mimarlar Odası'nın koordinasyon görevini yürütmelerine karar verildi.

Yapı sektörüyle doğrudan ilgili birçok tarafın davetli katılımcı olduğu bu atölye çalışmasında yapılan sunuşlara ve toplantı tutanaklarına www.mo.org.tr sayfasının alt bölümündeki Uluslararası İlişkiler bağlantısından ulaşılabilir.

Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu hakkında daha ayrıntılı bilgi için: www.ectp.org

7. Çerçeve Programı ve Avrupa Teknoloji Platformları

Avrupa Birliği, ABD ve Japonya karşısında rekabet edebilirliğini artırmak ve bir dünya lideri olabilmek amacıyla, Mart 2000'de gerçekleştirdiği Lizbon Zirvesi'nde belirlediği stratejide "2010 yılında dünyanın bilgiye dayalı en dinamik ve rekabet gücü en yüksek ekonomisi haline gelmeyi" hedefliyor. Bu kapsamda, Mart 2002'de gerçekleştirilen Barselona Zirvesi'nde, Avrupa'nın araştırma geliştirme (Ar-Ge) performansının geliştirilmesi gereği vurgulanarak, GSYİH'den araştırmaya ayrılan miktarın %3'e çıkarılması, bu oranın üçte ikisinin özel sektör tarafından sağlanması hedefi belirlendi.

Avrupa Birliği'nin, araştırma ve teknoloji geliştirme kapasitesini artırmak, bu yolla sosyal ve ekonomik kalkınmayı sağlamak amacıyla yürüttüğü, ilki 1984 yılında yürürlüğe giren Çerçeve Programlar, diğer bir çok topluluk programı gibi amaçları ve bütçesiyle belli bir dönem için tasarlanmış çok yıllık programlardır. Söz konusu programlar, şu ana kadar 4-5 yıllık dönemlerde yürütüldü.

AB'nin araştırma ve teknoloji geliştirme alanında yürüttüğü başlıca program olan çerçeve programların Aralık 2002'de başlayan altıncısı (6.ÇP) bu hedefe katkıda bulunacak şekilde tasarlandı. 2006 yılı sonunda bitecek olan 6.ÇP'nin yerine başlayacak ve 2007-2013 döneminde yürürlükte olacak 7. Çerçeve

ve Program (7.ÇP) ise Avrupa'yı bu hedefe bir adım daha yaklaştırmak amacıyla şekillendirildi. Bugün gelinen noktada özel sektörün üçte ikilik katkısı henüz gerçekleştirilememiş durumda. Bu noktadan hareketle 7.ÇP'nin en önemli yeniliklerinden biri, sanayinin Çerçeve Programlar'a katılımını artırmak için oluşturulan "Avrupa Teknoloji Platformları" (*European Technology Platforms-ETPs*).

Avrupa Teknoloji Platformları, sanayinin liderliğinde seçilen teknoloji alanında ilgili tüm tarafların (özel sektör, kamu ve düzenleyici kuruluşlar, araştırmacılar, finans kuruluşları ve sivil toplum temsilcileri, tüketiciler ve kullanıcılar) ortak bir teknolojik vizyon oluşturmak amacı ile biraraya getirilmesi, bu vizyonun hayata geçirilebilmesi için gerekli teknolojik gelişimin sağlanması amacıyla bir "Stratejik Araştırma Gündemi" (*Strategic Research Agenda-SRA*) oluşturulması ve AB Çerçeve Programları projeleri aracılığıyla belirlenen bu gündemin gerçekleştirilmesine odaklanan platformlardır.

Teknoloji platformlarının amacı, Avrupa'nın araştırma ve teknoloji kapasitesinin hızla gelişmesine yardımcı olmak olarak ifade ediliyor. Yeni kurulacak bir teknoloji platformunun var olan ulusal veya bölgesel platformları biraraya getirmesi ve bu oluşumların geçmiş tecrübelerinden yararlanarak sektör bazında Avrupa Araştırma Alanı'na şekil vermeye yardımcı olması amaçlanıyor. Bu kapsamda, orta ve uzun vadeli bir Stratejik Araştırma Gündemi'nin ortaya konması ve bu planın uygulanabilmesi için gerekli olan etkin kamu-özel sektör ortaklığının kurulması gerekiyor.

Tüm yukarıda bahsettiğimiz bilgiler, Avrupa Komisyonu'nun Çerçeve Programlar Genel Direktörlüğü tarafından hazırlanan "Yapı Teknoloji Platformları'nın İkinci İlerleme Raporu"nun TÜBİTAK tarafından Türkçe'ye çevrilmiş versiyonunda ayrıntılı bir şekilde yer alıyor.

Avrupa Komisyonu'nun Bilim ve Araştırma'dan sorumlu Komiseri Janez Potocnik'in Türkiye ziyareti kapsamında, 7 Eylül 2006 tarihinde Ankara'da TÜBİTAK ve TOBB ev sahipliğinde TÜBİTAK Feza Gürsey Konferans Salonunda Avrupa Teknoloji Platformlarına ilişkin bir konferans düzenlendi. Konferansta, "Gıda Teknolojileri", "Geleceğin Üretim Teknolojileri", "Tekstil ve Giyim Teknolojileri", "Hidrojen ve Yakıt Teknolojileri", "Hareketli ve Kablosuz İletişim Teknolojileri" konusunda oluşturulmuş platformların yanısıra, "**Yapı Teknolojileri Platformu**" konusunda da sunuşlar yapıldı. Sunuşu gerçekleştirilen bu platformların yanısıra, "Nanoelektronik", "Tıbbi Uygulamalarda Nanoteknoloji-

ler”, “Su Sağlama Sistemleri ve Tesisat”, “Sürdürülebilir Kimya”, “Fotovoltaikler” “Küresel Hayvan Sağlığı”, “Ulaşım ve Taşıma”, “Raylı Taşımacılık”, “Ormana Dayalı Sektörler”, “Endüstriyel Güvenlik” ve “Yenilikçi İlaçlar” gibi birçok farklı platform olduğunu da biliyoruz. Yapılan toplantı, Türkiye’de farklı sektörden katılımcıların konuyu bütünlük içinde algılamasına yardımcı olarak, bu tür platformlara ülkemizden de katılımında bulunulmasını destekledi.

Konferansta yapılan sunuşlar ve Avrupa Teknoloji Platformları Durum Raporu’na TÜBİTAK AB Çerçeve Programları Ulusal Koordinasyon Ofisi’nin web sayfasından ulaşılabilir:

traccess.tubitak.gov.tr/etp

Helsinki’de Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu Toplantısı

Temmuz 2000’de Paris’te kurulan Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu (*European Forum for Architectural Policies-EFAP*) Avrupa Birliği’ne üye ülkeler arasında mimarlıkla ilgili konularda işbirliği kurmayı amaçlayan hükümetler arası bir örgüt olarak, bu konudaki iletişim ve paylaşımı sağlamak üzere, kurulduğundan beri farklı AB dönem başkanlıklarında bir dizi etkinlik ve toplantı gerçekleştiriyor. Bu etkinlikler sonucunda 2001 yılında Avrupa Komisyonu’nda Avrupa’da Mimari Kaliteye İlişkin Karar kabul edilmişti. Forum, bu önemli karar metninin ardından önemli belgeler üretmeye devam ederek, gün geçtikçe etkinlik kazanmayı amaçlıyor.

Yapısını yenilemekte olan Forum, bu yeniden yapılanma için en önem kazanan toplantısını 19-21 Ekim 2006 tarihlerinde, Finlandiya’nın AB Dönem Başkanlığı’nın evsahipliğinde Helsinki’de gerçekleştirdi. Program içinde, Forum’un genişletilmiş olan Yürütme Kurulu toplantısı “Stratejik Eylem Planı” gündemiyle toplanırken, Forum’u desteklemek amacıyla kurulan yeni örgütlenme de ilk Genel Kurul toplantısını gerçekleştirdi. 19-20 Ekim günleri sabahında Forum’un işleyişiyle ilgili bu toplantılar gerçekleştirilirken, her iki toplantının sonrasında bir dizi sunuş, tartışma ve değerlendirmeyi içeren “Günlük Yaşamı Kutlamak – Mimarlık Politikalarının Farklı Yönleri” temalı iki günlük bir konferans gerçekleştirildi. İlk günkü toplantı ve oturumlar Alvar Aalto’nun Finlandia Hall yapısında, ikinci gün ise Kai Wartiainen’in Yüksek Helsinki Teknoloji Merkezi’nde yapıldı.

Forumun Yapısı ve İşleyişi

Forum, daha iyi bir yapıyı çevreye ulaşmak amacıyla, yapıyı çevrenin oluşturulmasında doğrudan veya dolaylı söz sahibi olması gereken üç temel ilgi grubunun katılımı üzerine kuruluyor: “idari kuruluşlar” (ilgili bakanlık/ lar), “meslek temsilcileri” (mimarlık kuruluşları vs.) ve mimarlık alanıyla ilgili kuruluşlar (mimarlık müzeleri, araştırma kurumları vs.) Böylece, yapıyı çevrenin oluşturulmasında rol alan meslek adamları kadar, politikacılar ve toplumun genelinin de kaliteli yaşama ve çalışma mekânlarının oluşturulması ve mevcut yapıyı çevrenin nitelikli bir şekilde korunması ve geliştirilmesi konularında bilinçlendirilmesi amaçlanıyor; tüm bu konuların Avrupa’nın kalkınma politikaları ve programlarının ayrılmaz bir parçası olması hedefleniyor.

Forum, yılda iki kere AB Dönem Başkanlığı’nı yürüten ülkelerin evsahipliğinde gerçekleştirilen toplantılarla işleyişini sürdürüyor. Yürütme Kurulu ve Genel Kurul toplantılarında, gündemdeki konular değerlendirilerek karara bağlanıyor. Yürütme Kurulu’na isteyen her ülkeden yukarıda belirttiğimiz üç ilgi grubundan kurumlar ve kişiler katılırken, Genel Kurul toplantısında yalnızca aidat vererek resmî üye olan kurumlar ve kişiler oy verebiliyor. AB üyesi veya aday ülkelerden, ayrıca Avrupa Ekonomik Alanı veya serbest ticaret anlaşması kapsamındaki ülkelere gelen kurumlar veya kişiler Forum’a üye olabiliyorlar. Helsinki’de yapılan toplantı sırasında Türkiye Mimarlık Politikası oluşturmaya yönelik çalışmalarını katılımcılara aktaran ve başvuruda bulunan Mimarlar Odası da Forum’un hem Yürütme Kurulu’na üye oldu, hem de Genel Kurul’da oy verme hakkına sahip oldu.

Stratejik Eylem Planı

Forum’un 2007 yılından itibaren uygulamaya geçmesi planlanan taslak Stratejik Eylem Planı, birtakım ana başlıklar altında çalışma grupları kurulmasını öngörüyor:

- Mimarlığın ve mimarlık politikalarının AB politikaları ve programlarına dahil edilmesi;
- Üye ülkelerde mimarlık politikaların oluşturulmasının desteklenmesi;
- Bölgesel ve yerel düzeyde mimarlık politikalarının kabul edilmesinin desteklenmesi;
- Mimarlık hizmetlerinde kaliteye dayalı seçimlerin özendirilmesi;
- Yapılı çevrede kültürel ve bütüncül sürdürülebilirliğin teşvik edilmesi;
- Yapılı mirasın ve günümüz mimarlık ürünlerinin kültürel bir süreklilik olarak anlaşılması konusundaki bilincin artırılması;

- Mimarlık ve yapılı çevre konusundaki genel eğitimin geliştirilmesi;
- Yüksek nitelikli mimarlık ve yapılı çevrenin sürdürülebilir gelişimini destekleyecek araştırma programlarının teşvik edilmesi ve mali destek sağlanması.

Tüm ülkelerden gönüllü kurum ve kişiler bu başlıklar altında açılan çalışma gruplarına katılımında bulunacaklar.

Konferans Programı

Konferans temel olarak dört ana fikre dayalı oturumlardan oluşuyordu:

- Politik aktörlerin veya idari yapıda öne çıkan mimarların mimarlık konusundaki çalışmaları ve görüşleri (Örneğin Hollanda'dan katılan devletin baş mimarı Mels Crouwel ve İngiliz Başbakanına danışmanlık yapan Norman Foster'ın sunuşları)
- Mimarlık politikaları için bir ülke modeli olarak Finlandiya (1998 yılında mimarlık politikasını kabul eden ve şu anda birçok bölgesinin veya kentinin yerel politikalara sahip olduğu Finlandiya örneği)
- Mimarlık politikalarında geleceğe yatırım yapmak (Çeşitli ülkelerde mimarlıkla ilgili olarak yapılan araştırma projelerine ilişkin sunuşlar; çocuk ve mimarlık konusunda yapılan çalışmaların sunumu)
- Avrupa imajının tanımlanması (Küresel-yerel tartışmasının siyasi bilimler perspektifinden sunumu; ayrıca farklı ülkelerden gelen çeşitli meslek dallarından uzmanların Avrupa'nın doğu-batı ekseninde sahip olduğu kültürel farklılıkları yansıtmaları)

Ayrıca bu kapsamda yapılan sunuşların ardından, şu anda Londra Tasarım Müzesi'nin müdürü olan mimarlık eleştirmeni Deyan Sudjic bir kapanış konuşması yaptı. Sudjic'in konuşması genel olarak mimarlığın son dönemlerde bir imgeye indirgenmesinin ve medyada da ünlü mimarların yaptıkları işlerle sınırlıymış gibi yansıtılmasının bir eleştirisini içeriyordu.

Bu konuşma, Forum kapsamında düzenlenen konferans programı içinde yer almayan fakat paralel bir etkinlik niteliği taşıyan, Kiasma Sanat Galerisi'nin evsahipliği yaptığı, Mies van Der Rohe Vakfı tarafından düzenlenen Avrupa'da genç mimarlarla ilgili bir konferansın da açılış konuşması niteliğini taşıyordu. Bu konferansta, geçtiğimiz dönem vakfın düzenlediği ödül programında ödül almış olan mimar Emre Arolat da bir sunuş yaptı.

Paralel Etkinlikler

Forum toplantıları ve konferansa paralel olarak, katılımcıların Finlandiya mimarlığını ve mimarlıkla ilgili kuruluşlarını daha yakından tanınması amacıyla bir dizi sosyal ve kültürel etkinlik de düzenlendi. Bunlardan en önemlileri, Finlandiya Mimarlık Müzesi'nin gezilmesi, müzenin Finlandiya'da bazı yapıları bulunan Eero Saarinen'in proje ve yapılarını içeren ve Kunsthalle binasında düzenlediği sergide buluşma ve ayrıca tüm programdan sonra son gün gerçekleştirilen mimarlık ve kent turuydu.

Forum'un Geleceği

Forum toplantıları ve konferans programının tümünde göze çarpan en önemli özellik hiç şüphesiz hem katılımcılar hem de konuşmacılar arasında mimarlık dışında çok farklı alanlardan gelen kişiler bulunmasıydı. Katılımcılar arasında birçok bakanlık ve yerel yönetim görevlisi, mimarlık, mühendislik ve sosyal bilimler dallarından akademisyen, inşaat şirketleri ve yapı malzemesi üreticilerinin temsilcileri, yani mimarlık ve yapılı çevreyle herhangi bir şekilde ilgili olan tüm gruplardan kurumsal temsilciler ve bireysel katılımcılar bulunuyordu. Yapılan tartışma ve değerlendirmede, farklı bakış açıları arasında fikir alışverişi olduğu ve bu tür karma bir grubun geleceğe yönelik plan yapmada çok önem kazandığı açıkça görüldü. Bu ortam sayesinde iki gün süren oturumlar sonuna kadar ilgiyle izlendi.

Forum'un bir sonraki etkinliği Almanya'nın AB Dönem Başkanlığı sırasında Nisan 2007'de Hamburg'da gerçekleştirilecek.

Forum'un işleyişi, Helsinki programı ve toplantı sonunda oluşturulan Helsinki Metni hakkında daha fazla bilgi için:

www.architecture-forum.net

Avrupa'da Mimari Kaliteye İlişkin Karar metnine ulaşmak için:

www.mo.org.tr/UIKDocs/AVRUPA.pdf

ACE Sürekli Mesleki Gelişim Sertifikası Çalışmaları

Sürekli Mesleki Gelişim, Avrupa Birliği tarafından yayımlanan bir çok direktifte mesleki yetkinlik ve kamu yararı açısından bir gereklilik olarak ifade ediliyor. Benzer düşüncelerden hareketle, Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE) de 2010 yılına kadar tüm üyelerinin sistematik bir şekilde SMG sistemlerini yürürlükte hale getirmelerini hedefliyor. ACE Eğitim Çalışma Grubu son dönemde bu konu üzerine odaklandı.

Yapılan çalışma, ACE'ye ait bir SMG sistemi oluşturmaktan ziyade, Avrupa için SMG standartları geliştirmeyi ve kendi ülkelerinde bu standartlara uyan programları alan mimarlara, istemeleri halinde, kendi ülkelerindeki meslek kuruluşları (yani ACE üyeleri) aracılığıyla bir ACE Sertifikası (ACE Label) vermeyi öngörüyor. ACE, bu uygulamadan herhangi bir gelir elde etmeyi beklemiyor; asıl amaç, Avrupa'nın tümünde geçerlilik kazanacak bir SMG Sertifikası oluşturmak. Bu uygulamanın zorunlu olmasından ziyade, sözkonusu sertifikanın isteğe bağlı olarak alınması bekleniyor. 19-20 Kasım 2004 tarihlerinde Brüksel'de gerçekleştirilen ACE Genel Kurulu'nda, SMG konusunda üretilen bir kılavuz metin, Avusturya'nın karşı oyuyla onaylandı. Daha önceki sayılarımızda yayımladığımız bu metne ulaşmak için: www.mo.org.tr/UIKDocs/smgavrupa.pdf

Aşağıda, ACE'nin Nisan 2006'da Brüksel'de düzenlenen Genel Kurul toplantısında SMG Sertifikası ile ilgili gündem maddesinin görüşülmesi için sunulmuş olan ve bu konudaki güncel gelişmeleri aktaran bilgi notuna yer veriyoruz:

Avrupalı mimarlar, inşaatlarda ve yapılı çevrede kalitenin sağlanması konusundaki toplumsal sorumluluklarının bilinciyle, Sürekli Mesleki Gelişimlerinin (SMG) tanınması için bir Avrupa yaklaşımı oluşturmayı amaçlamaktadırlar. Böylelikle, mimarlar için de bir Avrupa yaratma konusundaki üstlendikleri görevi de somut bir şekilde ifade etmek istemektedirler. Bundan hareketle Avrupalı mimarlar, ACE üyesi olan ve her birinin ülkesinde mesleği temsil eden kuruluşlar aracılığıyla, SMG için bir Avrupa sertifikası oluşturmayı üstlenmektedirler.

Bu sertifika, belli şartlar altında, isteyen her Avrupalı mimara sunulacaktır. Sertifika, kişinin; ACE'nin kendi kuracağı bir onay grubu tarafından belirlenecek olan kalite şartlarını yerine getiren türden yıllık veya kişisel bir SMG programını izlediğini belgeleyecektir.

Sertifikanın Tanımı ve İşleyişi

1. Mimarlar için SMG bireysel ve gönüllü bir sorumluluktur. Yasal bir zorunluluktan daha çok deontolojik bir görev olarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle Avrupa genelinde bir zorunluluk olarak ortaya konmamaktadır.
2. ACE'nin herhangi bir SMG programının içeriğini tasarlamak veya herhangi bir programa müdahale etmek gibi niyeti yoktur. Etkinlik alanını, sunucular tarafından verilmekte olan sistemlerin temel niteliklerini değerlendirmekle sınırlamakta-

dır. ACE tarafından üstelenilecek olan periyodik denetimin başka bir amacı bulunmamaktadır.

3. ACE mevcut SMG sistemlerini sertifikalandırma için başvurmak konusunda teşvik etmektedir - çünkü tüm bu sistemlerin zengin çeşitlilikleri ve kendilerine özgü özellikleri sertifikanın kalitesini garanti altına alacaktır.
4. Bu süreçte ACE hiçbir maddi kâr aramamaktadır. ACE, her ülkedeki mevcut verileri ve internet yoluyla iletişimi yaygın bir şekilde kullanarak sertifika sistemini yönetecek basit ve esnek bir kurum oluşturmayı ve işletmeyi istemektedir.
5. Mimarlar için Avrupa SMG sertifikasının temel felsefesi, gerek Avrupa kurumları gerekse ulusal kurumlar tarafından yönetmelik veya yükümlülüklerle zorlanmayı beklemeden, mesleğimizi Avrupa seviyesinde önemli kılmak konusundaki ortak istek ve niyeti somutlaştırmaktır.

Projenin işleyiş açısından üç düzeyi bulunmaktadır:

1. Düzey: Sertifikanın oluşturulmasından sorumlu olan **ACE**
2. Düzey: SMG programlarını mimarlara sunmakla görevli **ulusal veya bölgesel kurumlar**
3. Düzey: Deontolojik nedenlerden ötürü SMG programlarını izleme konusunda en etkin olması gereken **birey olarak mimarlar**

1. Düzey

ACE SMG sertifikasını düzenleyecek, geliştirecek ve yönetecek belirli bir kurum oluşturacaktır.

Bu kurum şu görevleri yerine getirecektir:

- Mimarlık mesleğinin gereklerine uygun SMG sistemleri kurmak isteyen profesyonel mimar kuruluşları veya uygun bölgesel kurumları araştırmak ve bunlarla bağlantı kurmak;
- Bu kuruluşlarla (mesleki birlikler, düzenleyici kurumlar, birlikler, kolejler, odalar, SMG kurumları vb) aşağıdaki belirtilen şekillerde anlaşma yapmak:
 - o Ulusal veya bölgesel kuruluş, ACE tarafından tanımlanan ve bu belgenin teknik ekinde düzenlenmiş olan kalite kriterlerini sağladığını kanıtlamak amacıyla SMG sistemi ile ilgili tüm bilgileri ve SMG programını ACE'ye iletir.
 - o SMG sertifika sistemine katılmak için yapılan başvuru onaylandıktan sonra ACE, bu SMG sistemini izleyen mimarlardan gelebilecek tahmini talebi karşılamak üzere belli sayıda SMG sertifikası oluşturur. Sertifikaların temin edilmesi için, sistemi onaylanmış olan kuruluş

tarafından ACE'ye sertifikaların hazırlanma ve dağıtım maliyetlerini karşılayacak bir ödeme yapılır.

- o Ulusal veya bölgesel kuruluş, bunu özellikle talep eden ve SMG sorumluluklarını yerine getirmiş her bir mimara SMG sertifikalarının dağıtımını üstlenir.
- o ACE tarafından belirlenmiş kalite kriterlerine ve kılavuzlarına uymayan kuruluşlar, bir uyarı ve değerlendirme sürecinden sonra, programındaki katılımcılara Avrupa SMG sertifikası sağlayabilme olanağından yoksun bırakılacaktır.

2. Düzey

SMG için ulusal ve bölgesel yapılar.

Bu yapılar, SMG sertifikası verme konusunda onaylanmış profesyonel mimarlık örgütleri veya kurumlardır. Aşağıdaki görevleri üstlenirler:

- Avrupa sertifikasını verme konusundaki sorumluluğu ACE ile paylaşan ortaklardır. Eğer bu bir birlikse, ACE'yle ortaklık anlaşmasına sahip olmak için, kendi ülkesinden ACE'ye üye olan profesyonel kuruluşla önceden anlaşma sağlamalıdır.
- Mimarlara sunulan SMG programları ve bunların SMG sertifikası için ACE şemasında tanımlanmış kriterlere uyumu hakkındaki bütün gerekli bilgileri ACE'ye iletirler.
- Mimarlara ACE sertifikasının varlığı ve nasıl temin edileceği konusundabilgilendirirler.
- ACE tarafından temin edilmiş stoklardan Avrupa sertifikasını dağıtırlar.
- Bir yıllık SMG kredisini tamamlamamış mimarların sertifika istemlerini reddetme yetkisine sahip olurlar.
- Sertifikaları edinme konusunda doğrudan ACE'ye bağlıdırlar.
- ACE tarafından düzenlenen periyodik kalite denetimi prosedürlerinde işbirliği yaparlar.

3. Düzey

Birey olarak mimarlar. Bunlar esas ilgili kişilerdir ve SMG sertifikasının başarısı mimarların kişisel katılımlarına bağlıdır. Sorumlulukları:

- ACE üyesi olan meslek kuruluşları veya onaylanmış bir yapı aracılığıyla mesleki gelişimleri doğrultusunda bir SMG programı bulmak ve bağlantı kurmak.
- Katılım kişiseldir, serbest mimarları veya mimarlık şirketlerinin ortaklarını kapsar.
- Katılım, ilgili her mesleki alanda asgari sayıda saati içeren bir yıllık bir plana bağlıdır.

- Kendi üye kuruluşlarına Avrupa sertifikası almak için başvururlar ve bu sertifika elde edildikten sonra bunu ticari yazışmalarında kullanabilirler.
- Sertifikaları edinme bağlamında doğrudan üye kuruluşlara bağlıdırlar.
- Her mimar sertifikayı aynı prosedürü takip ederek her yıl yenileyebilir.

Ulusal ve bölgesel kurumların başvurularının, Avrupa SMG sertifikasını verme hakkını edinmek üzere değerlendirileceği kalite kriterlerinin oluşturulması için hazırlanmış, mimarlar için bir Avrupa SMG sertifikası oluşturma önerisinin **Teknik Ek'i**:

- a. SMG programına bireysel olarak katılan mimarlar, her takvim yılında teknik gelişmeleri ve düzenlemeleri takip etmelerine olanak tanıyacak bir SMG'ye sahip olmaya yönelik planlı bir yaklaşım izlediklerini garantilemelidirler.
- b. Sertifikalı sistemde, katılımcıların bir mimardan beklenen tüm beceri ve nitelikleri edinebilmeleri için geniş bir ders seçeneği olmalıdır.
- c. Sistem her koşulda bütün mimarların erişim ve katılımına açık olabilecek şekilde yapılandırılmış ve finanse edilmiş olmalıdır.
- d. ACE sertifikasının varlığı, akredite edilmiş ulusal veya bölgesel sistemlerin idarecileri tarafından katılımcılara sistemli bir şekilde duyurulmalıdır.
- e. Dersler, biri mutlaka internet yoluyla olmak üzere birkaç çeşit yoldan ulaşılabilir olmalıdır.
- f. Kültürel ve bölgesel farklar gözetilerek; sertifikalı sistemce sağlanan derslerde, mimarlığın kültürle, yasal düzenlemelerle, teknikle, sürdürülebilirlikle ve ticaretle ilişkili yanları arasında makul bir denge olmalıdır.
- g. Sertifikalı programı yönetmek için iyi kurgulanmış bir yöntem olmalıdır.
- h. Katılımcıların SMG programının gereklerine uyum konusunda gösterdikleri titizliği ölçmek için bir sistem olmalıdır.

Buna ek olarak aşağıdaki gibi özetleyebileceğimiz bir Çalışma Planı taslak olarak öngörülmektedir:

- **Birinci Aşama (4 ay):** ACE tarafından üye örgütlere SMG Sertifikası'nın kurulma ve yürütülme şeklini anlatan bir bilgi paketi hazırlanması ve gönderilmesi
- **İkinci Aşama (birinci aşama ile aynı zamanda yürüme üzere 4 ay):** ACE ile ulusal SMG kuruluşları arasında imzalanabilecek tip sözleşmelerin hazırlanması; ACE Sertifikası başvuru formlarının hazırlanması; ACE SMG Sertifikası'nın hazırlanması

- **Üçüncü Aşama (6 ay):** ACE SMG Sertifikası sisteminin yürütülmesi ve güncellenmesi için veritabanı hazırlanması
- **Dördüncü Aşama (6 ay):** Pilot proje için istekli olan üye kuruluşların belirlenmesi; görüşme yapılarak sözleşme imzalanması
- **Beşinci Aşama (1 yıl):** Pilot uygulama
- **Altıncı Aşama:** Sistemin hayata geçirilmesi

ACE Avrupalı Mimarlar İçin Sektör Araştırması Yapıyor

ACE, mimarlıkla ilgili AB düzenlemeleri konusundaki eleştirilerini ve duruşunu desteklemek amacıyla, Avrupa ülkelerinde mimarlık ve yapı sektörünün güncel durumunu ve ekonomik verilerini saptamayı amaçlayan bir sektör araştırması yürütüyor.

ACE'ye üye kuruluşların genel sekreterlerini veya yönetici direktörlerini biraraya getiren ve yılda iki kere düzenlenen CEO'lar toplantısı bu yıl 13 Haziran 2006 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirildi. Toplantı, ACE'nin hazırlıklarını sürdürdüğü ve oldukça önem verdiği Sektör Araştırması özel gündemiyle yapıldı. Mimarlar Odası'nın da katılımında bulunduğu toplantıda, her ülkenin kendine özgü mesleki örgütlenme biçiminden örnekler tartışılarak, Avrupa genelinde mimarlık alanının sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerine ilişkin istatistikî verilere ulaşılabilmesi için ne kapsamda bir anket çalışması yapılması gerektiği konusu ele alındı.

Sonuçta hazırlanan anket çalışması, mimarlık alanının çeşitli dallarında mesleklerini sürdürmekte olan mimarlar hakkında yaş, cinsiyet, ikamet, mesleği uygulama biçimi, ortalama gelir ve giderlere ilişkin genel verilerin yanı sıra farklı ülkelerde eğitim, kayıt/lisans, sorumluluk, ücretler, sürekli mesleki gelişim, sınırlar arası hizmet sunumu konularındaki düzenlemeleri de birarada görmeyi amaçlıyor. Ayrıca meslek uygulaması ve mimarların yanında, mimarlık eğitimi ve mimarlık öğrencilerine ilişkin bilgi elde edilmesi de hedefleniyor.

ACE tarafından yaz sonunda üye kuruluşlara gönderilen ve Eylül ayında sonuçlandırılan anketin ilk aşamasından sonra, Avrupa Birliği projeleri kapsamında araştırmanın daha kapsamlı hale getirilmesi bekleniyor. Böylece elde edilen verilerle, ACE'nin ve üye kuruluşların, AB düzenlemelerinde mimarlık mesleği ve hizmeti üzerinde olumsuz etki yaratabilecek konulara daha somut bir şekilde tepki gösterilebilmeleri amaçlanıyor.

SIM Direktifi'nin 2007'de Tamamlanması Bekleniyor

Avrupa Birliği'nde hizmetlerin serbest dolaşımını düzenlemek amacıyla hazırlanan SIM (İç Pazarda Hizmetler) Direktifi'nin Şubat 2006'da Avrupa Parlamentosu'nda görüşülmesi ve oylanarak değişikliklerle beraber kabul edilmesinin ardından, Avrupa Komisyonu revize edilmiş metni Nisan ayında kamuoyuna sunmuştu. Tüm ülkelerin revize edilen metni değerlendirmesinden bir süre sonra, 24 Temmuz 2006'da Avrupa Konseyi'nde, Komisyon metnini esas alan yeni bir metin üzerinde görüş birliğine varıldı. Yeni metinde, direktifin ulusal yasalara yansıtılması için verilen süre iki yıldan üç yıla çıkarılıyor, direktiften muaf olan hizmetlere ilişkin daha net bir tanım getiriliyor ve hizmet serbestliğinin sağlanması sırasında uygulanacak kısıtlamalar daha açık bir ifade kazanıyor. Bu metnin, çeşitli kademelerde görüşülmesi ve oylanmasının ardından, Ekim-Kasım aylarında Avrupa Parlamentosu, Konseyi ve Komisyonu arasında son müzakere sürecine girmesi ve Kasım-Aralık aylarında bir tarihte Parlamento'da yeniden oylanması bekleniyor. Tüm oylama ve revizyonların ardından direktifin son haliyle onaylanması ve kabul edilmesinin 2007'nin ortalarını bulması yani Almanya Dönem Başkanlığı'nda yürürlüğe girmesi bekleniyor.

Revize edilmiş metne ve süreçle ilgili haberlere ulaşmak için:

www.europa.eu.int/comm/internal_market/services/services-dir/index_en.htm

AB Eşleştirme Projesi: Binalarda Enerji Verimliliği

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (EİE) yürüttüğü enerji verimliliği faaliyetleri kapsamında, 1 Temmuz 2005 tarihinden bu yana, Fransa ve Hollanda'nın enerji verimliliği kuruluşları olan Ademe ve Senternovem ile beraber "Türkiye'de Enerji Verimliliğinin Artırılmasına Dair AB Eşleştirme Projesi" yürütülüyor. 20 ay sürecek olan bu projeye Avrupa Birliği'nin enerji verimliliği politikaları ve uygulamaları konusunda teknik yardım, bilgi transferi ve eğitim yoluyla Avrupa'daki benzerlerine uygun bir enerji verimliliği çerçevesinin Türkiye'de oluşturul-

ması amaçlanıyor. Aynı zamanda söz konusu proje, yasal ve kurumsal yapının kuvvetlendirilmesi, enerji tasarrufu potansiyelinin belirlenmesi ve bilinçlendirme faaliyetlerini de kapsıyor.

Farklı sektörlerde enerji verimliliğini ele alan proje kapsamında, binalarda enerji verimliliği ile doğrudan ilgili olarak 26 Mayıs tarihinde “Binalarda Enerji Verimliliği Atölyesi” ve 11 Temmuz’da “Termal Rehabilitasyon ve Bina Kodları Üzerine Sektörel Bilgilendirme Toplantısı” düzenlendi. Bu toplantılarda genel olarak, Türkiye’deki yapı stokunun enerji verimliliği açısından değerlendirmesi sunulurken, mevcut yasa ve yönetmeliklerin geliştirilmesi için öneriler yapıldı.

Toplantılarda yapılan sunuşlara ulaşmak için: www.eie.gov.tr/turkce/en_tasarrufu/uetm/twinning/twinning.html

Yunanistan ve Fransa’ya Yeterlilikler Konusunda İhlal Davası

Avrupa Komisyonu, Yunanistan ve Fransa’ya mevcut uygulamalarında Mesleki Yeterliliklerin Tanınmasına İlişkin Direktif’teki bazı hükümleri ihlal ettikleri gerekçesiyle uyarı gönderdi. Yunanistan yasalarına göre ülkede yalnızca bu yasada belirtilen diplomalara denklik sağlanıyor; bunun dışında kalan fakat Yeterlilikler Direktifi’nin ekinde belirtilen bazı ülke diplomaları tanınmıyor. Fransa’da ise tarihi anıtların restorasyonunda çalışacak baş mimarların Fransız olması şartı aranıyor. Her iki uygulamanın da bir an önce direktife uyum sağlayacak şekilde değiştirilmesi talep ediliyor.

(ACE Info)

UNESCO’dan Lübnan’daki Çatışmalar ve Kültürel Miras Hakkında Rapor

UNESCO tarafından Lübnan’a gönderilen uzmanların hazırladıkları raporda, Lübnan’daki silahlı çatışmalar sonucunda zarar gören kültür mirasının korunması ve yeniden canlandırılması konusunda çağrı yapıldı. 18 Eylül 2006’da yapılan bir basın açıklamasıyla, uzmanların Lübnan’daki kültürel miras üzerinde savaşın yol açtığı etkiler konusundaki gözlemleri kamuoyuna açıklandı. Yapılan açıklamaya göre, bölgedeki kültürel miras küçük çapta bir yıkıma maruz kalmış ve yeniden hayata döndürülebilir durumdayken, özellikle Dünya Miras Listesi’nde bulunan antik Byblos kenti, yakınındaki bir santralin yakıt deposundan sızan petrol nedeniyle ciddi tehdit altında bulunuyor.

UNESCO, Lübnan’da çatışmalar sürmekteyken bile, savaş halinde olan tarafları Silahlı Çatışma Halinde Kültürel Mirasın Korunması konusundaki Lahey Konvansiyonu’na saygı göstermeye çağırıyordu. Bu konvansiyonu imzalayanlar arasında Lübnan ve İsrail de bulunuyor. UNESCO, Birleşmiş Milletler’in Lübnan ile ilgili planları kapsamında ülkedeki kültür, eğitim, bilim ve iletişimin yeniden inşa edilmesi için yolların aranması konusunda çalışmak üzere önümüzdeki günlerde yeni bir uzmanlar ekibi görevlendirecek.

UNESCO’nun kültürel mirasın savaş sonrası yeniden canlandırılması konusunda başta Lübnan olmak üzere çeşitli ülkelerde yaptığı çalışmalarla ilgili bilgi için:

portal.unesco.org/culture/en

Silahlı çatışma altında kültürel miras konusundaki temel belgelere, yine yukarıdaki web adresinden sol menüdeki “Normative Action / Intangible Heritage/ Cultural Heritage” (Kültürel miras konusunda örnek eylemler) bağlantıları izlenerek “Cultural Heritage and War” (Kültürel Miras ve Savaş) bölümünden ulaşılabilir.

AB'de Mimarlık Alanını İlgilendiren Güncel Konular: Belgelere Genel Bir Bakış Eylül 2006

Hazırlayan: Tuğçe Selin Tağmat

Avrupa Birliği'nde mimarlık meslek alanıyla doğrudan veya dolaylı olarak yaşanan gelişmelerin takip edilmesi, Mimarlar Odası'nın özellikle son dönemlerinde önem kazanan bir konu olmuştur. AB süreçlerini takip etmek amacıyla kurulan Mimarlar Odası AB Masası'nın alanının başlıca hedefleri, AB Genel Sekreterliği ve ilgili kamu kurumları tarafından yürütülen uyum sürecinin izlenmesi, bu yıldan itibaren yürürlüğe giren GATS anlaşmaları gibi uluslararası süreçler sonucunda meslek alanımızın karşılaşacağı değişimler ve sorunların araştırılması, değerlendirilmesi ve algılanması, mimarlık mesleği açısından gerekli düzenlemeler veya sorun yaratabilecek noktalar hakkında görüş bildirilmesi ve meslek ortamımızın bu konuda bilgilendirilmesi olmuştur. İçinde bulunduğumuz dönem içinde, AB Masası çalışmaları tematik çalışma gruplarıyla aktif tartışma, değerlendirme ve belge üretimine yönelik bir yaklaşım izleyecektir. Ülkemizdeki mimarlık meslek alanının sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için çeşitli araştırmalara olanak sağlanacaktır.

Bu alanda yapılan araştırmalarda elde edilen ve üretilen belgeler, Oda'nın uluslararası belgeler arşivinde biraraya getirilmekte, Oda'nın süreli ve süresiz yayınları ile internet ortamı aracılığıyla yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. AB gündeminde mimarlık mesleği ile ilgili taslak direktif çalışmaları ve onaylanmış belgeler; bunların yanısıra uluslararası ortamda mimarlık mesleği ve eğitimiyle ilgili belgeler www.mo.org.tr adresinde, Belgeler başlığı altında düzenli olarak güncellenmektedir. Yine aynı sayfada, konuyla ilgili Oda görüşleri ve raporları da yer almaktadır. Ayrıca, Oda'nın web ana sayfasındaki Uluslararası İlişkiler bölümünden, güncel haberlere ulaşabilmekte; bu haberler Oda'nın iki haftada bir üyelerine gönderdiği e-bültende de yer almaktadır.

Nisan 2005 tarihinden itibaren uluslararası belgeleri kamuoyuyla paylaşmak amacıyla iki ayda bir BELGELER uluslararası bilgi föyü yayınlanmaktadır. Föy, yalnızca ilgili Mimarlar Odası üyelerine değil aynı zamanda kamu kurumları ve üniversitelerdeki ilgili çevrelere düzenli olarak ulaştırılmaktadır. Föyün içeriği yine Oda web sitesindeki Belgeler bölümünde, diğer belgelerle beraber ortama sunulmaktadır.

Uluslararası süreçlere ilişkin Oda etkinliği, Mimarlar Odası'nın üye bulunduğu Uluslararası Mimarlar Birliği (*International Union of Architects-UIA*) ve gözlemci üye olduğu Avrupa Mimarlar Konseyi (*Architects' Council of Europe-ACE*) çalışmaları ve toplantılarına katılım yoluyla da pekiştirilmektedir. Böylece, uluslararası meslek kuruluşları tarafından sürdürülen güncel tartışmalar, üretilen belgeler ve yayımlanan kitaplar incelenmekte, mümkün olduğunca Türkçe'ye çevrilmektedir. Ayrıca, mimarlık eğitimi ile ilgili çalışmalar yapan Avrupa Mimarlık Okulları Birliği (*European Association of Architectural Education-EAAE*) ve Avrupa Mimarlık Okulları Başkanları Ağı (*European Network of Heads of Schools of Architecture-ENHSA*) da güncel olarak takip edilen kuruluşlar arasında bulunmaktadır. Bunun yanısıra, Avrupa çapında bir mimarlık politikası üretilmesini amaçlayan Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu (*European Forum for Architectural Policies-EFAP*) ve yapı teknolojilerinde araştırma önceliklerini belirlemeye yönelik olarak kurulan Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu (*European Construction Technology Platform-ECTP*) gibi yapıli çevreyle ilgili farklı tarafların biraraya gelerek kurdukları yapılara da katılımında bulunmaktadır.

AB Gündeminde mimarlık alanıyla doğrudan ilgili güncel konuları, ACE'nin çalışma sistemine de benzer şekilde, üç ana tematik başlık altında inceleyebiliriz:

- **Meslek Uygulamasına Giriş** (mimarlık hizmeti ve mesleğinin dönüşüm süreciyle birlikte mimarlık eğitiminde ortak bir kurgu arayışı, akreditasyon-validasyon, mesleki yeterliliklerin tanınması, kayıt-lisans, araştırma projeleri vb.)
- **Meslek Uygulaması** (hizmet ticareti, iç pazarda hizmetler, rekabet politikaları, mimarlık hizmetlerinin temin edilmesi, mesleği uygulama biçimleri, etik kurallar, mesleki sorumluluk sigortası, sürekli mesleki gelişim, fikri mülkiyet hakları, inşaatta sağlık ve güvenlik vb.)
- **Mimarlık, Toplum ve Çevre** (mimarlık politikaları, sürdürülebilir mimarlık ve kentsel çevre, yapılarda enerji performansı, yapı malzemeleri ve standartları vb.)

AB Masası, bu alanlardan bazılarını yalnızca bilgilendirme açısından takip etmeyi, bazıları hakkında kapsamlı arşiv oluşturmayı, bazılarında ise sürece doğrudan katkıda bulunmaya yönelik üretimde bulunmayı amaçlamaktadır.

Mimarlar Odası'nda yukarıda belirtilen kapsamda yürütülen tüm bu çalışmalar, AB süreçlerinde mimarlığı ilgilendiren konularla ilgili sürekli güncellenen, genel bir görünüm elde etmemizi sağlamıştır. Burada, hem bu genel görünüme bakmak isteyenler hem de bazı alanlarda daha derine inmek isteyenler için mimarlık alanını doğrudan ve dolaylı olarak ilgilendiren önemli konu başlıklarındaki temel belgeleri sunuyoruz. Buradaki derlememiz mutlaka ki eksiksiz bir liste oluşturmayı amaçlamaktan daha ziyade, ileride daha da geliştirebileceğimiz ve ortak bir tartışma çerçevesi yaratabilecek bir bilgi ve belge derlemesi niteliği taşıyor. Konuyla ilgili görüşlerinizi ve gelecekteki çalışmalar için önerilerinizi bize iletebilirsiniz.

MESLEK UYGULAMASINA GİRİŞ

MİMARLIK EĞİTİMİ

AB'de Güncel Durum: *AB'de mimarlık eğitimiyle ilgili düzenlemeler temel olarak Avrupa Yüksek Öğretim Alanı olarak tanımlanan, eğitim alanının ortaklaştırılması hedefine paralel olarak yürümektedir. Eğitime bütüncül olarak yaklaşan bu genel hedef, mimarlık çevreleri tarafından, mimarlık eğitiminin kendine özgü özelliklerini dikkate alan bir bakış açısıyla, mimarlık alanına özel çeşitli örgütlenmeler, projeler ve belgelerle yeniden yorumlanmaktadır. Eğitimle ilgili ortak bir alan yaratılması hedefinin en önemli parçalarından biri mesleki yeterliliklerin tanınması konusudur. Bu anlamda, 2005 tarihinde AB Resmî Gazetesi'nde yayımlanan Yeterlilikler Direktifi, yürürlüğe girmesine rağmen AB ülkelerinin hâlâ uyum sürecinde oldukları en temel düzenlemelerden biridir. Aşağıda hem eğitimin geneli hem de mimarlık eğitimi özelindeki sürece ilişkin temel belgeler sunulmaktadır.*

AB, ilk olarak, 1998 tarihinde dört üye ülkenin eğitim bakanları tarafından imzalanan **Sorbon Bildirgesi** ile "Avrupa Yüksek Öğretim Alanı" hedefini belirlemiştir.

Bundan bir yıl sonra, 16 üye ülkenin eğitim bakanlarının imzaladığı **Bolonya Bildirgesi** ile hedefler daha somutlaştırılarak eğitimde bütünleşmenin 2010 yılında tamamlanması öngörülmüştür.

Bolonya süreci olarak adlandırdığımız bu süreç, temel olarak üç bildirme üzerinden yürümektedir. Bunlar **Bolonya, Prag** ve **Berlin Bildirgeleri**'dir. Bolonya Bildirisi'nde kolay okunabilir ve karşılaştırılabilir derecelerin geliştirilmesi, iki aşamalı bir sistemin (lisans ve lisansüstü) uyarlanması, dolaşımda kalite güvenliği konusunda Avrupa'da işbirliğinin ve yüksek öğretimin Avrupa boyutunun özendirilmesi konuları öne çıkmaktadır. Prag Bildirgesi'nde ise yaşam boyu öğrenme, yüksek öğretim kurumları ve öğrencilerin sürece katılımı ve Avrupa Yüksek Öğretim Alanı'nın çekiciliğinin özendirilmesine değinilmektedir. Berlin Bildirgesi'nde de Avrupa Yüksek Öğretim Alanı ve Avrupa Araştırma Alanı olarak saptanan bilgi toplumunun iki temel taşı öne çıkmaktadır. Bu üç bildirmeye hazırlık olarak, farklı tarihlerde, AB ülkeleri eğitim bakanları, eğitim kuruluşları ve öğrenci temsilcileri tarafından bir dizi belge üretilmiştir.

Yukarıdaki metinlerle eşzamanlı olarak özellikle mimarlık eğitimi üzerine oluşturulan belgelerden birkaçı da şöyle sıralanabilir:

1985 yılından beri geçerli olan **Avrupa Konseyi Mimarlar Direktifi (85/384/CEE)**, 7 Eylül 2005 tarihli AB Resmî Gazetesi'nde yayımlanan AB Parlamentosu ve Komisyonu'nun **Mesleki Yeterliliklerin Tanınmasına İlişkin Direktifi (2005/36/EC)** ile yürürlükten kalkmıştır. 1985 tarihli Mimarlar Direktifi, mimari niteliklerle ilgili belgelerin karşılıklı tanınması ve hizmet dolaşımını kolaylaştırmak üzere yalnızca mimarlık alanına özel olarak üretilmiş bir metindir. 2005 tarihli direktif ise 402 meslek alanı için ortak bir düzenleme getiren genel bir direktiftir. Aralarında mimarlığın da bulunduğu 7 meslek alanı için özel düzenlemeler içermektedir. Hem 1985 tarihli mimarlık direktifinde hem de ortak direktifte mimarlık eğitiminin ifade edilen 11 kriteri karşılması gerektiği belirtilmekte ve ortak bir asgari eğitim süresi anlayışı benimsenmektedir: "Mimarlık eğitimi, bir üniversite veya eşdeğer bir eğitim kurumunda, toplamda en az dört yıl tam zamanlı eğitimden veya en az üç yılı tam zaman esasına dayalı altı yıl eğitimden oluşur. Bu eğitim üniversite düzeyinde bir sınavın başarıyla geçilmesi sonunda tamamlanır."

Yeterlilikler Direktifi'nin AB'ye üye ülkelerin ulusal yasalarına yansıtılma süreci hâlâ sürmekte, bu aşamada farklı uyum sorunları gözlenmektedir. Avrupa Komisyonu Mart 2006'da **Mesleki Yeterliliklerin Ulusal Yasalara Yansıtılmasına İlişkin Kılavuz** yayınlamıştır. Kılavuzda uyum sağlanması gereken hükümler ve şimdiye kadar çıkan sorunlardan örnekler bulunmaktadır.

2004 yılında revize edilen, 1996 tarihli **UIA/UNESCO Mimarlık Eğitimi Şartı**, 1985 tarihli Avrupa Konseyi Direktifi'nde belirtilen mimarlık eğitiminin içermesi gereken 11 adet kriteri yinelenmekte ve eğitimin temel amacının farklı gereksinimler arasındaki çelişkileri çözebilecek meslek adamları yetiştirmek olduğunu belirtmektedir. Mimarlık eğitiminin en az 5 yıl tam zamanlı olması gerektiğini ve bunu 2 yıllık meslek pratiğinin izlemesinin yerinde olacağını söylemektedir. Metne göre meslek pratiğinin en az 1 yılı akademik çalışmaların tamamlanmasının ardından yapılmalıdır.

Avrupa Yüksek Öğretim Alanı'nın mimarlık eğitimine yansıtılması özellikle **Avrupa Mimarlık Okulları Birliği (EAAE)** ve **Avrupa Mimarlık Okulları Başkanları Ağı (ENHSA)** çalışmalarında bulunabilir. 2001 yılında imzalanan ve 2003 yılında yeniden kabul edilen **EAAE Hanya Bildirisi**, meslek uygulamasına girişi sağlayacak nitelikteki mimarlık eğitiminin li-

sansüstü düzeyinde mezun veren en az 5 yıllık ya da Avrupa Kredi Transfer Sistemi'ne (ECTS)¹ göre 300 kredilik bir programla gerçekleştirilebileceğini belirtmektedir. Her okul müfredatını 5 yıllık sürekli bir program veya iki aşamaya bölünmüş (3+2) bir program olarak düzenleyebilecektir, ancak ilk aşamanın tamamlanması meslek uygulamasına olanak veremeyecektir. Bildirgeye göre ECTS sistemi Avrupa'daki çeşitliliği desteklemek için öğrencilerin dolaşımına imkan verecek bir düzenlemedir. Son olarak EAAE'nin kalite güvencesi ve değerlendirmesi sisteminin geliştirilmesi konusunda rol almasının gerekliliğinin altı çizilmektedir.

Avrupa Yüksek Öğretim Alanı'nı tarifleyen belgelerin yanı sıra, bu alanın geliştirilmesini sağlamak amacıyla, üniversiteler arasında işbirliğini artırmak, meslek pratiği konusunda alternatif projeler oluşturmak, Avrupa entegrasyonu konusunda araştırmaları desteklemek gibi farklı konularda yürütülen **AB programları (Socrates, Tempus, Leonardo da Vinci, Araştırma ve Teknolojik Gelişim hakkında 7. Çerçeve Programı, Jean Monnet)** bulunmaktadır.

İlgili Belgeler:

* AB Ortak Öğretim Alanı'na ilişkin başlıca belgelere (Magna Charta, Sorbon, Bolonya, Prag ve Berlin Bildirgeleri, Göteborg Öğrenci Deklarasyonu, EAAE Hanya Bildirisi) www.mo.org.tr adresinden, AB Belgeleri bölümünden ulaşabilirsiniz.

* 1996 tarihli UNESCO-UIA Eğitim Şartı için: www.mo.org.tr/UIKDocs/charterTR.pdf

* 2004 tarihinde revize edilen UNESCO-UIA Eğitim Şartı için: www.mo.org.tr/UIKDocs/UNESCO-UIA-egitimsarti2004.pdf

* 1985 tarihli Mimarlar Direktifi için: www.mo.org.tr/UIKDocs/mimarlardirektifi.pdf

* 2005 tarihli Yeterlilikler Direktifi'nin Türkçe özeti için: www.mo.org.tr/UIKDocs/yeterlilikler.doc

* 2005 tarihli Yeterlilikler Direktifi'nin İngilizce orijinali için: www.mo.org.tr/UIKDocs/qualificationsdirective.pdf

* Mesleki Yeterliliklerin Ulusal Yasalara Yansıtılmasına İlişkin Kılavuz'un İngilizce orijinali için: www.mo.org.tr/UIKDocs/transpositionguide.pdf

* Avrupa Komisyonu'nda ortak eğitim alanının oluşturul-

¹ ECTS, Avrupa'daki üniversitelerin programlarının karşılıklı tanınmasını kolaylaştırmak ve beraberce okunabilir bir sistem üretmek için oluşturulmuş bir kredi sistemidir. ECTS'ye göre bir akademik yılda tam zamanlı bir öğrencinin eğitim yükü 60 kredidir; bir kredi yaklaşık olarak 25-30 çalışma saatidir. ECTS'de tariflenen çalışma saatleri içinde gerekli dersler, seminerler, bağımsız çalışma, proje hazırlama ve sınav gibi bileşenler yer alabilmektedir.

ması konusunda yürütülen çalışmalar, ilgili belgeler ve Socrates, Tempus, Leonardo da Vinci, Araştırma ve Teknolojik Gelişim hakkında 7. Çerçeve Programı, Jean Monnet gibi programlar ve ayrıca ECTS kredi transfer sistemi hakkında bilgi için:

ec.europa.eu/education/index_en.html

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Avrupa Komisyonu tarafından AB'nin eğitim ve kültürle ilgili müktesebatını anlatmak üzere yapılan sunumlara AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Eğitim ve Kültür / Tanıtıcı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

Türkiye'de Güncel Durum: *AB'de eğitim alanının yeniden yapılandırılması hedefi, mesleki yeterliliklerin tanınması ve mesleki hizmetlerin serbest dolaşımıyla ilgili düzenlemelere bağlı ulusal yasa hazırlıkları nedeniyle ülkemizde özellikle eğitimin içeriği, şekli ve süresiyle ilgili çalışmalar yoğunlaşmıştır. Bu konudaki en temel çalışma, AB Genel Sekreterliği tarafından yürütülen Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı hazırlıklarıdır. Buna paralel olarak, resmî kurumlar ile mimarlık mesleği ve eğitimiyle ilgili kuruluşlar arasında, mimarlık eğitimin hem içerik hem de süresiyle ilgili alternatif sistem önerileri gündemdedir.*

AB Genel Sekreterliği'nde **Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı** çalışmalarının mimarlıkla ilgili bölümü, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile diyalog içinde sürmektedir:

- AB Genel Sekreterliği'nde sürdürülmekte olan "Mesleki Yeterliliklerin Belirlenmesi ve Tanınması Yasa Tasarısı" çalışmasındaki kurumsal yapılar
- Yükseköğretim Kurumu'nun bu konu için görevlendirdiği dört üniversite dekanı
- Mimarlık Okulları Bölüm Başkanları İletişim Grubu (MOBBİG)
- Mimarlar Odası

Mimarlar Odası, tüm bu süreç boyunca AB Genel Sekreterliği ile görüş alışverişi içerisinde olmuş, taslağa ilişkin mimarlık mesleğiyle ilgili fikir ve önerilerini üç ayrı raporda sunmuştur (29 Aralık 2003, 15 Nisan 2004 ve 26 Nisan 2004). Bu bağlamda çeşitli kurumsal yapılarla birçok toplantı yapılmış ve görüşlerin ortaklaştırılması için çaba sarfedilmiştir.

Mimarlar Odası'nın 2001 yılında birincisini, 2003 yılında ikincisini, 2005'te de üçüncüsünü düzenlediği Mimarlık ve Eğitim Kurultaylarında bu konu öncelikli olarak ele alınmıştır. 3. Kurultay kapsamında

ki, "Mimarlık Lisans ve Lisansüstü Eğitimi", "Akrediteasyon" ve "Staj ve Meslek Pratiği" Çalışma Grupları, hem uluslararası süreçleri hem de Türkiye'deki mimarlık ortamının getirdiği ihtiyaçları göz önüne alarak, lisans, lisansüstü ve stajı da kapsayacak yeni bir eğitim modeli üzerinde çalışmışlardır. Bu konuda, mesleki ve akademik ortam arasında ortak bir görüşe varılmaya çalışılmış, bu konuda oldukça ciddi bir yol alınmıştır. Ayrıca, meslek içi eğitim konusu da "Sürekli Mesleki Gelişim" Çalışma Grubu'nda ele alınmıştır.

Bu eğitimin sonucunda bir mimarın kazanması gereken formasyon, UIA/UNESCO Eğitim Şartı'nda ve Yeterlilikler Direktifi'nde ifadesini bulan 11 maddenin yanısıra, Türkiye özelinde kazandırılması gereken birtakım ek maddeler üzerinde uzlaşa sağlanmıştır. Bu ek maddeler şu şekilde tanımlanmıştır:

- Kentsel, doğal ve arkeolojik sit alanlarının ve kültürel mirasın korunması amacıyla tarihsel-kuramsal-uygulama bilgi ve becerilere sahip olmak,
- Doğal afetler veri olarak kabul edilerek güvenli yapı tasarımı ve her türlü yapıyı çevrenin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda özgün eğitim almış olmak,
- Tasarım sonrası proje üretimi sürecinde gerekli olan danışmanlık, müşavirlik, fizibilite, ihale dosyası hazırlanması; karşılaştırmalı keşif, şartname hazırlanması; imalat projesi hazırlanması; mimari proje hazırlanması, iş ve işlem takibi için gerekli hukuk bilgisine, proje yönetimine ilişkin bilgi ve beceriye sahip olmak,
- Yapı üretim sürecinde gerekli olan proje ve şantiye koordinasyonu, planlaması, inşaat yönetimi, mesleki kontrollük, üretim ve yapı denetimi vb. gibi konularda gerekli bilgi ve beceriye sahip olmak.

Sonuçta, mimarlık eğitimin kesintisiz beş yıl veya aşamalı altı yıl olarak yeniden yapılandırılması konusunda görüşler hâlâ tartışılmaktadır. Bu raporun hazırlandığı tarihte, kanun tasarısı taslağının komisyon çalışmaları tamamlanmak üzere olup; konunun Meclis gündemine gelmesi beklenmektedir.

Avrupa Komisyonu tarafından yakın bir tarihte hazırlanan Yeterlilikler Direktifi'nin Ulusal Yasalara Yansıtılması Hakkında Kılavuz'un, her ülkenin uyumlaştırma süreci hakkında ipuçları verebilecek bir belge olarak, acilen mimarlar tarafından da teknik bir çalışmayla değerlendirilmesi gerekmektedir.

İlgili Belgeler:

* Mimarlar Odası'nın "Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı" ve "Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu Tasarısı" üzerine görüşlerine www.mo.org.tr adresinden Belgeler / Raporlar ve Görüşler bölümünden ulaşabilirsiniz.

* Mimarlık ve Eğitim Kurultaylarının birincisi, ikincisi ve üçüncüsünde konuyla ilgili gerçekleştirilen çalışmalara, toplantı tutanaklarına ve atölye raporlarına www.mo.org.tr/mek adresinden I, II ve III butonlarına basarak ulaşabilirsiniz.

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Türkiye'nin eğitim ve kültür politikasını aktarmak için Türk tarafının hazırladığı sunumlara, AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Eğitim ve Kültür / Ayrıntılı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

İlgili AB direktifleri, temel belgeler ve diğer düzenlemeler:

Mesleki Yeterliliklerin Tanınmasına İlişkin Direktif (2005/36/EC)
Yeterlilikler Direktifi'nin Ulusal Yasalara Yansıtılması Hakkında Kılavuz

Türkiye'deki ilgili mevzuat:

Mesleki Yeterliliklerin Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı

İlgili kurum:

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği

MESLEK UYGULAMASI

HİZMET TİCARETİ

AB'de Güncel Durum: AB, 2000 yılında Avrupa Konseyi tarafından belirlenen ve 2010 yılından itibaren AB'yi dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi ekonomisi haline getirmeyi öngören Lizbon Stratejisi kapsamında iç pazarda kişilerin, malların, hizmetlerin ve sermayenin dolaşımının önündeki engelleri kaldırmayı hedeflemektedir. Bu konuda yapılmakta olan en önemli düzenlemelerden biri, mimarlık hizmetlerinin sınırlar arasında dolaşımını doğrudan etkileyecek olan İç Pazarda Hizmetler (SIM) Direktifi Komisyon Önerisi'dir. Avrupa Parlamentosu'nda ilk okuması sonrasında kabul edilen Direktif Önerisi'nin 2007 yılına kadar revizyon ve okuma sürecinin devam etmesinin beklenmektedir. Hizmetlerin dolaşımı, farklı meslek dallarının kendilerine özgü niteliklerinin çeşitliliği ve bu mesleklerle ait ulusal sektörlerin farklı özellikler göstermesi nedeniyle, malların, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımına göre daha zorlu bir yol izlemektedir. Hizmetlerin dolaşımında serbestliğe ulaşma konusunda köklü düzenlemeler içeren ve sosyal politikalarda yaratacağı olumsuz etkiler nedeniyle tüm hazırlık süreci boyunca sert eleştirilerle karşı karşıya kalan SIM Direktifi'ne, birçok meslek dalından olduğu gibi mimarlık alanından da katkılar ve eleştiriler yönelmektedir. Burada, SIM Direktifi ve iç pazarda hizmetlerin serbest dolaşımının önündeki engelleri kaldırmaya yönelik AB yaklaşımını ve bu yaklaşıma gösterilen tepkileri içeren temel belgelerde yer alan görüşlere değinilmektedir.

2000 yılından beri yürütülen araştırmalar ve çalışmalar sonucunda Avrupa Komisyonu tarafından taslak bir metnin hazırlanması sonrasında, uzun bir süre sert eleştiriler nedeniyle Avrupa Parlamentosu'na sunulma tarihi ertelenen **İç Pazarda Hizmetler (SIM) Direktifi Komisyon Önerisi (COM(2006)160 final)**, yapılan çeşitli revizyonların ardından önemli ölçüde mutabakatla karşılanmış ve 16 Şubat 2006 tarihinde Parlamento'da yapılan ilk okuma ve oylamanın ardından, çeşitli değişiklik önerileriyle kabul edilmiştir. Komisyon, revize edilmiş metni Nisan ayında kamuoyuna tekrar sunmuş; Temmuz 2006'da ise Avrupa Konseyi'nde tekrar revize edilen bir metin üzerinde ortak görüş oluşturulmuştur. Direktifi hazırlayan raportöre göre, tüm oylama ve

² AB'de karar ve yasama süreci, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi'ni içeren üçlü bir mantık üzerine kuruludur. Farklı nitelikteki yasal düzenlemeler için farklı yasama süreçleri izlenebilmektedir; fakat genel olarak süreç, Avrupa Komisyonu'nun AB Antlaşması'na hükümlerine dayalı bir düzenleme önerisi oluşturması ve bu düzenlemenin Avrupa Parlamentosu'na sunulmasıyla başlamaktadır. Parlamento, kabul veya red kararını verirken, çeşitli revizyon önerileri de yapabilmekte; buna göre öneri tekrar Komisyon'a gönderilmekte veya Avrupa Birliği Konseyi'ne aktarılacak yasama süreci ilerlemektedir. AB kurumları ve yasama sürecine ilişkin daha ayrıntılı bilgiye Türkçe olarak www.abgs.gov.tr adresindeki Avrupa Birliği bölümünden, İngilizce olarak europa.eu/institutions/decision-making/index_en.htm sayfasından ulaşabilirsiniz.

revizyonların ardından direktifin son haliyle onaylanması 2007'nin ortalarını bulacaktır.²

Parlamento'da Komisyon tarafından sunulan direktif önerisi üzerinde yapılan en önemli değişiklik, Menşe Ülke İlkesi'nde (Madde 16) olmuştur. Hizmet sunucunun başka bir ülkede hizmet vermesi esnasında doğacak sorunlarda, geldiği ülkenin hukuki çerçevesine tâbi olmasını öngören bu tartışmalı ilkenin yerini bir dizi yeni hüküm almıştır. Yeni düzenlemeye göre, sınırlar arası hizmet dolaşımının işleyişi, bir ülkede sürücü ehliyeti alan bir kişinin diğer ülkelerin yasalarına uymak kaydıyla sahip olduğu sürücü ehliyetini o ülkelerde de kullanabilmesi anlayışına benzer bir şekilde olacaktır.

Direktif, mesleki hizmetlerin sunulmasında aşağıdaki konularla ilgili doğrudan veya dolaylı hükümler de getirmektedir:

- Rekabet / hizmet ücreti
- Etik kurallar, anlaşmazlıkların çözülmesi, tazminat
- Kalite garantisi / sertifikası
- Mesleki sorumluluk sigortası
- Pazara giriş / kayıt / lisans bilgi sistemleri

ACE, **SIM Direktifi'ne ilişkin ACE Pozisyon Raporu'**nda, özellikle mimarlık mesleği ve hizmetinin kendine özgü değerlerinin dikkate alınması, bu kendine özgü nitelikler bağlamında tüketici haklarının korunması, mesleki sorumluluk sigortası ve mesleki davranış ilkelerinin yeniden değerlendirilmesi gibi konularda endişelerini ifade etmektedir. Avrupa Komisyonu, SIM Direktifi'nin yanısıra mesleğin uygulanmasını etkileyecek diğer düzenlemelerde de, mesleki hizmetlerin baskın bir şekilde ekonomik boyutlarını ele alması, mesleki ve kültürel boyutu ise yeterince düzenlemelere yansıtılmaması nedeniyle özellikle meslek kuruluşlarından sert eleştiriler almaktadır.

İlgili Belgeler:

* SIM Direktifi'nin revize edilmemiş metnin orijinali için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/ProposedSIMDirective.pdf

* SIM Direktifi'nin revize edilmemiş metnin Türkçe özeti için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/SIMDirektifi-TR.pdf

* Üzerinde çalışmaların sürdüğü revize edilmiş metinlere (Komisyon'un revize ettiği ve daha sonra Konsey'de üzerinde fikir birliğine varılan metinler) ve AB'de yürüyen süreçle ilgili haberlere ulaşmak için:
www.europa.eu.int/comm/internal_market/services/services-dir/index_en.htm

* SIM Direktifi'ne ilişkin ACE Pozisyon Raporu'na ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/ACF8856.pdf

* Mesleğin Bir Başka Ülkede Uygulanması Hakkında UIA Kılavuzu'na ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/7-TR.pdf

* AB pazarında serbestleşmeyle ilgili tüm düzenlemeler (mesleki yeterliliklerin tanınması, iç pazarda hizmetlerin ve iş kurmanın serbestleştirilmesi, malların, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımı, kamu ihaleleriyle ilgili düzenlemeler, fikri mülkiyet hakları vb.) hakkında ayrıntılı bilgi ve süreçleri takip etmek için:
ec.europa.eu/internal_market/index_en.htm

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Avrupa Komisyonu tarafından AB'nin hizmet ticaretinde serbestleşmeyle ilgili müktesebatını anlatmak üzere yapılan sunumlara AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi / Tanıtıcı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

* DTÖ müzakereleri konusunda güncel gelişmeler ile ülkelerin farklı sektörlerdeki talep ve taahhütleri için:
www.wto.org

Türkiye'de Güncel Durum: *AB'de iç pazarda hizmetlerin serbest dolaşımı konusundaki düzenlemeler, AB uyum sürecinde olan ülkemizde yabancıların çalışmasıyla ilgili yasal çerçeveyi etkilemektedir. Yabancıların çalışmasıyla ilgili düzenlemeleri etkisi altına alan bir diğer konu da Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üye ülkeler arasındaki müzakereler ve GATS kapsamında ülkemizin verdiği taahhütlerdir. Bu konuda birbiriyle ilişki içinde ele alınması gereken iki temel çalışma, AB Genel Sekreterliği tarafından yürütülen Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı hazırlıkları ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın üzerinde çalıştığı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı'dır.*

Yeterlilikler Direktifi'ne uyum kapsamında hazırlanmakta olan **Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı** ile yine uyum süreci kapsamında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın üzerinde çalıştığı **Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı**, yabancı mimarların yeterliliklerinin tanınması ve çalışma izni alması prosedürlerini yeniden tanımlamayı amaçlayan ve bu prosedürler için yeni kurumsal yapıların oluşturulmasını öngören, birbirini bütünlükten iki güncel yasa çalışmasıdır. Bunlardan ilkinde, süreç büyük ölçüde ilgili taraflarla diyalog içinde sürmekteyken, ikincisi meslek kuruluşları tarafın-

dan büyük eleştiriyile karşılanmıştır. Bu eleştiriler genel olarak, ilgili meslek odalarının görüşü istenmeksizin ve mesleki yeterlilik prosedürleri gereğince işletilmeksizin yabancılara çalışma izni verilmesi yolunun açılmasıdır.

Yabancıların çalışma izinleri hakkında gündemde olan yeni düzenleme önerileri konusunda Mimarlar Odası'nın görüşüne göre, "Türk mimar ve mühendisler karşısında yabancı mimar ve mühendislere ayrıcalık getiren, meslek kuruluşlarının denetimini ortadan kaldıran, denetimsiz, kural dışı hizmet sunumunu öngören, mesleki standartlar ve kurumsal alt yapı oluşturulmadan yabancı mimar ve mühendislerin Türkiye'de serbestçe hizmet sunumlarına akademik ve mesleki yeterlilik kriterleri aranmaksızın, karşılıklı ilkesi gözetilmeksizin olanak tanıyan, haksız rekabet ortamı yaratacak bu düzenlemenin kabulü mümkün değildir". Bu eleştirilere rağmen, tasarının yasalaşma sürecine doğru yol aldığı görülmekte; sürece gerek mimarlık gerekse diğer meslek alanlarından eleştiriler yönelmeye devam etmektedir.

Mimarlar Odası'nın düzenlediği Mimarlık ve Eğitim Kurultaylarının ikincisi ve üçüncüsünde "AB ve GATS Sürecinde Meslek Uygulaması" atölyelerinin temel konusu, hizmet ticareti konusundaki AB düzenlemelerini DTÖ süreciyle beraber ele almak olmuştur. Yapılmakta olan yasal düzenlemelerin buna benzer bir yaklaşımla ele alınması ve yabancı meslek adamlarına çalışma izni verilmesi prosedürünün kamu ve meslek yararı ilkesi benimsenerek, ilgili taraflarla diyalog halinde, aşağıdaki konular dikkate alınarak yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

- AB üyesi ülkelerden / AB üyesi olmayan DTÖ üye ülkelerinden / diğer ülkelerden gelen kişilerin mesleki yeterliliklerinin tanınması için izlenecek prosedürlerin ve ilgili kurumsal yapının netleştirilmesi;
- AB üyesi ülkelerden / AB üyesi olmayan DTÖ üye ülkelerinden / diğer ülkelerden gelen ve mesleki yeterliliği tanınan kişilerin mesleki hizmet verme konusunda yetkilendirilmesi prosedürlerinin ve ilgili kurumsal yapının netleştirilmesi;
- AB'nin İç Pazarda Hizmetler düzenlemeleri ile GATS kapsamında verilen taahhütlerin ülkemiz özelinde neden olabileceği çakışmalar;
- Türk mimarların AB ülkelerine ve diğer dünya ülkelerine gittiklerinde karşılaşacakları tanınma ve lisans prosedürleri.

İlgili Belgeler:

* Mimarlık ve Eğitim Kurultaylarının ikincisi ve üçüncüsünde konuyla ilgili gerçekleştirilen çalışmalara, toplantı tuta-

naklarına ve atölye raporlarına www.mo.org.tr/mek adresinden II ve III butonlarına basarak ulaşabilirsiniz.

* Mimarlar Odası'nın "Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı" ve "Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu Tasarısı" üzerine görüşlerine www.mo.org.tr adresinden Belgeler / Raporlar ve Görüşler bölümünden ulaşabilirsiniz.

* Yabancıların çalışma izinleri konusundaki prosedürler hakkında bilgiye www.csgb.gov.tr adresindeki mevzuat bölümünden ulaşabilirsiniz. Şu anda yürürlükte olan 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun üzerinde değişiklik çalışmaları yapılmaktadır.

* "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı" Hakkında Mimarlar Odası görüşlerine www.mo.org.tr adresinden Belgeler / Raporlar ve Görüşler bölümünden ulaşabilirsiniz.

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Türk tarafının yabancıların ülkemizde hizmet verme koşulları ve karşılıklı tanınma prosedürleriyle ilgili yasal düzenlemeleri anlatmak üzere yaptığı sunumlara AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi / Ayrıntılı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

* DTÖ müzakere süreci ve Türkiye'nin hizmet ticareti konusundaki talep ve taahhütlerine ilişkin bilgi için: www.foreigntrade.gov.tr

İlgili AB direktifleri, temel belgeler ve diğer düzenlemeler:

Mesleki Yeterliliklerin Tanınmasına İlişkin Direktif (2005/36/EC)
İç Pazarda Hizmetler Direktifi Komisyon Önerisi (COM(2006)160 final)

Türkiye'deki ilgili mevzuat:

Mesleki Yeterliliklerin Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı
Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun
Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı
GATS taahhütleri

İlgili kurumlar:

AB Genel Sekreterliği
Bayındırlık ve İskân Bakanlığı
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

REKABET POLİTİKASI

AB’de Güncel Durum: AB’nin Lizbon Stratejisi kapsamında iç pazarda kişilerin, malların, hizmetlerin ve sermayenin dolaşımının önündeki engelleri kaldırma hedefiyle geliştirmekte olduğu iç pazar stratejisinin bir bölümünü de rekabet politikası oluşturmaktadır. Rekabet politikası, antitröst, şirket birleşmeleri, liberalleşme, devlet yardımları ve uluslararası işbirlikleri bağlamında rekabet ortamının değerlendirilmesi konularının tümünü içermektedir. Mesleki hizmetlerde rekabet konusu, fiyat sabitlenmesi veya tekel oluşması gibi rekabeti engelleyen anlaşmaların kaldırılması ve şirketler tarafından egemen durumun haksız kullanımının önüne geçilmesini öngören antitröst başlığı altındaki düzenlemeler arasında yer almaktadır. Yani tüm bu konularla ilgili ayrı ayrı düzenlemelerin yanısıra Avrupa Komisyonu bire bir mesleki hizmetlerle ilgili olarak, Şubat 2004’te Mesleki Hizmetlerde Rekabet başlıklı bir bildirim belgesi hazırlamıştır. Rapor temel olarak Avrupa Komisyonu’nun, rekabet politikasını daha güçlü kılmak amacıyla, mesleki hizmetleri düzenleyen ulusal yasalarda reform yapma isteği üzerine kuruludur. Komisyon, üye ülkelerin düzenleyici kurumlarını ve meslek kuruluşlarını mesleki hizmetleri düzenleyen kuralları, bu kuralların kamu yararı için gerekli olup olmadığı, orantılı hükümler içerip içermediği ve haklı nedenlere dayanıp dayanmadığı konularında yeniden değerlendirmeye çağırılmaktadır. Ayrıca, üye ülkelerin daha rekabetçi ve şeffaf bir ortam yaratmak üzere mekanizmalar kurmaları beklenmektedir. Burada, rekabete ilişkin düzenlemelerin mimarlık meslek alanıyla ilgili temel konularını sunuyoruz.

Avrupa Komisyonu’nun Şubat 2004’te açıkladığı **Mesleki Hizmetlerde Rekabet Hakkında Bildirim Belgesi** Resmî Gazete’de yayımlanmamasına rağmen, bu konuda gelecekteki gelişmelere yön verecek, kılavuz niteliğinde önemli bir belgedir. Raporun kamuoyuna sunulmasının ardından ulusal rekabet kurumları ve mahkemeler, meslekleri düzenleyen kuralların rekabet ortamında olumsuzluk getirip getirmediği konusunu değerlendirmek açısından ön plana çıkmıştır. Komisyon, mesleki hizmetlerin düzenlenmesinde aşağıdaki konuları rekabetin önünde engel olarak görmektedir:

- Zorunlu veya tavsiye amaçlı ücret tarifeleri;
- Reklam kısıtlamaları;
- Lisans kısıtlamaları;
- İş yapısıyla ilgili düzenlemeler;
- Çokdisiplinli çalışma gruplarını düzenleyen kurallar.

Yani Komisyon raporu, ücret tarifelerinin kaldırılması, reklama izin verilmesi, lisans almanın önündeki kısıtlamaların kaldırılması ve grup olarak iş kurmanın önündeki engellerin kaldırılması yönünde görüş bildirmektedir. Komisyon’un mesleki hizmetlerde rekabete ilişkin düzenlemeleri, ekonomik veriler açısından değerlendirildiğinde, özel bir araştırma kuruluşuna yaptırdığı **Üye Ülkelerde Serbest Meslek Alanlarının Düzenlenmesinin Ekonomik Etkisi** başlıklı bir araştırmaya dayanmaktadır. Her bir üye ülkenin serbest meslekleri yasalarla düzenleme düzeyini istatistiksel bir veri olarak ele alan bu araştırma, daha az düzenlemeye sahip ülkelerin piyasalarında daha olumsuz göstergelerin olmadığını belirtmekte, bu tespitten hareketle, mesleklerde daha fazla serbestleşmenin ülkeler için daha fazla ekonomik zenginlik sağlayacağı sonucuna varmaktadır.

Avrupa Komisyonu kişilerin, malların, hizmetlerin ve sermayenin iç pazarda dolaşımının serbestleştirilmesi konusundaki çalışmalarında büyük ölçüde ekonomik verilere dayanması; kültürel boyutu ve mesleklere özgü özellikleri arka plana itmesi konusunda yoğun olarak eleştirilmektedir. Yine aynı nedenlerden dolayı ACE, Komisyon’un rekabetle ilgili düzenlemelerini eleştirmekte, bu düzenlemelere temel olan, yukarıda belirttiğimiz araştırmayı teknik bilgidен yoksun ve fazlaca genellemeci bulmakta ve Komisyon’u serbest meslekler ve mesleki hizmetlerle ilgili düzenlemeleri gerçekleştirirken, bu mesleklerin kendilerine özgü özelliklerini daha iyi anlayabilmek için, ilgili meslek çevrelerinin görüşlerini dikkate almaya çağırılmaktadır.

ACE’nin mimarlık hizmetlerinde rekabetle ilgili ürettiği bir dizi rapor bulunmaktadır:

- **ACE’den Mimarların Mesleki Uygulamaları ve Rekabete İlişkin Tartışma Belgesi**
- **ACE’nin Avrupa Komisyonu’nun Mesleki Hizmetlerde Rekabet Hakkında Raporuna İlişkin Pozisyon Raporu**
- **ACE’den Fiyat Kırmaya Karşı Karar**

ACE, yetkili kurumların ve meslek örgütlerinin düzenlemelerinde, Komisyon raporunda öngörüldüğü kadar büyük ölçüde yapılacak bir hafifletmenin hem meslek yararı, hem de kamu ve tüketici yararına olmadığı görüşündedir. ACE’ye göre, minimum ve maksimum ücretlerin belirlenmesi haksız rekabeti önlemekte, tüketiciyi korumakta ve yapıların kalitesinin düşmesine engel olmaktadır. ACE’ye göre, reklam verme kısıtlamaları kaldırılabilir, fakat mutlaka mesleki davranış kurallarındaki bazı ilkelere haksız rekabet ve yanlış yönlendirici reklamlarla

rın engellenmesi gerekmektedir. ACE'ye göre lisans almanın önündeki kısıtlamaların bazılarında vazgeçilemez; fakat lisans sisteminin daha kolay ve şeffaf hale getirilmesi gerekmektedir.

İlgili Belgeler:

* Avrupa Komisyonu'nun Rekabet Genel Direktörlüğü tarafından yaptırılan, "Üye Ülkelerde Serbest Meslek Alanlarının Düzenlenmesinin Ekonomik Etkisi" başlıklı araştırmanın orijinal metnine ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/ihstudyapart1.pdf
www.mo.org.tr/UIKDocs/ihstudyapart2.pdf
www.mo.org.tr/UIKDocs/ihstudyapart3.pdf

* Avrupa Komisyonu Mesleki Hizmetlerde Rekabet Bildirimi'ne Türkçe olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/rekabetbildirimi.pdf

* Rekabet Bildirimi'ne İngilizce olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/competitioncommunication.pdf

* ACE'den Mimarların Mesleki Uygulamaları ve Rekabete İlişkin Belge'nin İngilizce metni için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/acecompetitionpolicy.pdf

* ACE'nin Avrupa Komisyonu'nun Mesleki Hizmetlerde Rekabet Hakkında Bildirim Belgesi'ne İlişkin Pozisyon Raporu'nun İngilizce metni için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/acecompetitionposition.pdf

* ACE'nin Fiyat Kırmaya Karşı Kararı'na Türkçe olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/fiyatkirma.pdf

* Avrupa Komisyonu'nun rekabetle ilgili gerçekleştirdiği çalışmalar hakkında daha ayrıntılı bilgi için (mesleki hizmetlerle ilgili düzenlemeler "Antitrust / Legislation" başlığı altında bulunabilir):
ec.europa.eu/comm/competition/index_en.html

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Avrupa Komisyonu tarafından AB'nin rekabet politikasıyla ilgili müktesebatını anlatmak üzere yapılan sunumlara AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Rekabet Politikası / Tanıtıcı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

Türkiye'de Güncel Durum: Ülkemizde rekabet konusunda yapılan en temel düzenleme, Gümrük Birliği süreciyle beraber yürürlüğe giren, 13 Aralık 1994 tarihli ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'dur. Rekabetin korunması konusundaki sorunları değerlendirmekle yükümlü olan Rekabet Kurulu, 1997'den bu yana görev yapmaktadır. Böylece, rekabet ortamını engelleyici, kısıtlayıcı veya bozucu tüm anlaşma, karar ve uygulamaların ortadan kaldırılması hedeflenmektedir. Mesleki hizmetlerde rekabet konusu yine bu kanun kapsamında değerlendirilmekte,

yaşanan sorunlarda kurula başvurulması halinde inceleme süreci işlemekte, gerekli görüldüğü takdirde rekabete aykırı uygulama yaptığı tespit edilen kurum ve kuruluşlara yaptırım uygulanmaktadır.

Ülkemizde mimarlık hizmetlerine ilişkin düzenlemeler meslek odası tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu açıdan, Avrupa Komisyonu'nun daha rekabetçi bir ortamın ancak mesleklerde serbestleşmeyle elde edilebileceği düşüncesi ve buna karşılık ACE tarafından mimarlık mesleği özelinde aşırı serbestleşmenin kamu yararına olmayacağı görüşü birarada değerlendirildiğinde ülkemizdeki durum için ipuçları elde etmek mümkündür.

ACE'nin belirttiği görüşlere benzer şekilde, ülkemizde de mal ve hizmet piyasalarında rekabetçi bir ortam oluşturulmasını amaçlayan yaptırımlarda, mimarlık ve benzeri mesleki hizmetlerin kendilerine özgü özelliklerin dikkate alınmamasının çeşitli sıkıntılar getirdiğinden bahsedebiliriz. Mesleki hizmetlerin yalnızca ticari girişimler olarak ele alınması, kültürel ve kamu yararı boyutlarını arkaplanda bırakmaktadır. Halbuki mimarlık gibi serbest meslek olarak tariflenen meslek alanları için getirilmiş olan ve genellikle de ilgili meslek kuruluşu tarafından yapılan düzenlemeler, ilk bakışta ticari açıdan rekabeti engeller gibi görünse bile, aslında kamu yararını korumakta ve belirli standartlarda üretim yapılmasını teşvik etmektedir.

Örneğin ülkemizde, ücret tarifeleri meslek odası tarafından belirlenmekte, mimarlık hizmetlerinde belirli tanıtım yolları dışında reklam uygulaması bulunmamasında, lisans almak için belirli eğitim koşulları aranmakta, iş yapısıyla ilgili oranlar belirlenmekte ve mimarların davranış kurallarını düzenleyen bir yönetmelik bulunmaktadır. Bu düzenlemeler, tüketicilerden yana asimetric bir bilgi yapısı olan ve niteliksiz yapılaşma oranı oldukça yüksek olan ülkemizde, büyük ölçüde kamu yararına işlemektedir.

Özellikle son dönemde Rekabet Kurulu'nun meslek kuruluşlarının ücret tarifesi belirlemelerine karşı çıkan kararı ve bunun sonrasında işleyen karşı süreçle beraber, ülkemizde mesleki hizmetlerde rekabet tartışması gündeme gelmiştir. Rekabet Kurulu, meslek kuruluşlarının ücret tarifesi belirlemesinin rekabeti engellediği gerekçesiyle bu konuda yasal süreci başlatmıştır. Rekabet Kurulu'nun gerekçesinin dayandığı temel noktalardan biri de Avrupa Komisyonu'nun mesleki hizmetlerde ücret tarifelerinin kaldırılması, reklama izin verilmesi, lisans almanın önündeki kısıtlamaların kaldırılması ve grup olarak iş kurmanın önündeki engellerin kaldırılması yönünde görüşüdür. Avrupa'da Komisyon ile meslek kuruluşları arasında

bu konuda yaşanan fikir çatışmasının bir benzeri de ülkemizde yaşanmış; TMMOB tarafından yapılan savunmalarda, minimum ve maksimum ücretlerin belirlenmesinin haksız rekabeti önlediği görüşü belirtilmiştir. Rekabet Kurulu, ücret tarifelerinin kaldırılmasıyla tüketicinin istediği kalite ve fiyatta tercih yapabileceğini belirtmekte; “uygulayıcıların da hizmetlerini tüketicilerin taleplerine ve hizmetlerin dünya düzeyindeki gelişimine göre ayarlayabileceklerini” ifade etmektedir. Konuya serbest meslekler ve özellikle mimarlık özelinde bakıldığında ise, meslek odalarının görüşü, Rekabet Kurulu’nun aksine, ücret tarifesi uygulamasının tüketiciyi koruduğu ve yapıların kalitesinin düşmesine engel olduğu yönündedir. Tarifelerin kaldırılması, niteliği bir kenara koyarak yalnızca düşük fiyatın bir kriter olarak görülmesi tehlikesini beraberinde getirecektir.

İçinde bulunduğumuz süreçte, **Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun** ile meslek odalarının kanunları arasındaki farklılıkların giderilememiş olması nedeniyle, meslek odalarının kanunu gereği aralarında mimarlığın da bulunduğu birçok meslek alanında asgari ücret tarifesi uygulaması sürmektedir. Serbest mesleklerde rekabet konusu ülkemiz gündemine farklı boyutlarıyla yansımaya sürdürecektir. Ülkemizdeki rekabetle ilgili düzenlemelerin, mesleki hizmetler özelinde tüm taraflarca yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

İlgili Belgeler:

* Rekabetin Korunması Hakkında Kanun için:
www.rekabet.gov.tr/pdf/kanun.pdf

* Rekabet Kurulu’nun TMMOB’a bağlı meslek odalarının asgari ücret tarifesi belirlemesine karşı kararına ulaşmak için:
www.rekabet.gov.tr/pdf/02-04-40-21.pdf

* “Korunması Gerekli Kültür Varlıklarının Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesi”, “Mimari İç Mekân Düzenlemesi ve Donanımı Tasarımı Hizmetleri Şartnamesi ve Ücret Tarifesi”, “Mimari Proje Çizim ve Sunuş Standartları”, “Mimari Teknik Uygulama Sorumluluğu (Fenni Mesuliyet) Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesi” ve “Mimarlık Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesi” gibi ülkemizde mimarlık hizmetlerini düzenleyen mevzuata www.mo.org.tr sayfasındaki “Mevzuat / Mimarlar Odası Mevzuatı” bölümünden ulaşabilirsiniz.

* Türkiye’nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Türkiye’nin rekabet politikasını aktarmak için Türk tarafının hazırladığı sunumlara, AB Genel Sekreterliği’nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki “Tarama Süreci / Rekabet Politikası / Ayrıntılı Toplantı” bölümünden ulaşılabilir.

İlgili AB direktifleri, temel belgeler ve diğer düzenlemeler:

Avrupa Komisyonu’nun Mesleki Hizmetlerde Rekabet Hakkında Raporu

Türkiye’deki ilgili belge:

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun

İlgili kurumlar:

Rekabet Kurumu

KAMUDA HİZMET TEMİNİ

AB’de Güncel Durum: *Avrupa Komisyonu, kamu ihalesi direktiflerini basitleştirmek ve modernleştirmek amacıyla bir değişiklik paketi kabul etmiştir. Bu paket kapsamında kamu yapım işleri, mal alım ve hizmet ihaleleri ile ilgili tüm düzenlemeler, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi’nin 31 Mart 2004’te kabul edilen 2004/17/EC nolu Direktifi’nde biraraya getirilmiştir. Kamu ihalelerinde bürokrasiyi mümkün olduğunca azaltmayı ve şeffaflığı artırmayı amaçlayan direktif paketinde, ihale sürecinde rekabetçi diyalog, elektronik ihale, tasarım ve inşaat süreçlerinin bütüleştirilmesi, kamu-özel ortaklıkları, proje ekibi ortaklıkları ve hizmetlerin temini için yeni birtakım sistem önerileri bulunmaktadır. Avrupa Birliği’nde kamu ihaleleriyle ilgili ayrı ayrı yapılmış düzenlemeler, 90’lı yıllarda revize edilmiş olmalarına rağmen, esas olarak 70’li yıllardaki koşullara dayalı düzenlemelerdir. Bu yeni paketle biraraya getirilen direktifler, bilişim teknolojilerindeki gelişim ve telekomünikasyondaki serbestleşme sonucunda oluşan yeni durumu da dikkate almaktadır.*

Yapılan yeni düzenlemeler kapsamında Avrupa Birliği’nde kamu yapım işleri, mal alım ve hizmet ihalelerinin esasları **Kamu Yapım İşleri, Mal Alım ve Hizmet İhalelerinin Sonuçlandırılması Usullerinin Koordine Edilmesine İlişkin 2004/18/EC sayılı Direktif** ile, su, enerji, taşımacılık ve telekomünikasyon gibi daha farklı düzenlemeler içermesi gereken sektörlerle ilgili kamu ihalelerinin esasları ise **Su, Enerji, Taşımacılık ve Telekomünikasyon Sektörlerinde İhale Usullerinin Koordinasyonuna İlişkin 2004/17/EC sayılı Direktif** ile tanımlanmıştır. Mimarlık hizmetlerinin elde edilmesi konusundaki esaslar, bu direktiflerden ilki kapsamında değerlendirilmektedir. Ayrıca Avrupa Komisyonu, Haziran 2006’da **Kamu İhale Direktifleri Kapsamına Girmeyen Düşük Değerli Sözleşmeler Hakkında Rapor** başlıklı bir belge yayımlamıştır.

Kamu ihalesi paketindeki her iki direktif de kamu ihalelerinde kamu işverenleri ile ihaleye girenler arasında diyalog kurulması için yeni sistemler önermekte;

sözleşmelerin yalnızca belirli standartlar üzerine değil performans üzerine de hazırlanabilmesini öngörmektedir.

Direktiflerin AB ülkelerinin yasalarına yansıtılması için son tarih 31 Ocak 2006 olarak belirtilmiş olmasına rağmen, ülkelerden yalnızca 11 tanesi yeni düzenlemeleri yürürlüğe sokmuş, 4 tanesi kısmen uygulamış, kalan 10 ülke ise henüz durumları hakkında bildirmde bulunmamıştır. Bu kapsamda, kamu ihaleleriyle ilgili düzenlemelerin AB çapında hâlâ uyum sürecinde olduğu söylenebilir.

Son dönemlerde kamuda mimarlık hizmetlerinin dışarıdan temin edilmesinin başlıca yollarından biri de kamu-özel ortaklıkları (*public private partnerships-PPP*) olmuştur. Bu konuyla ilgili olarak Avrupa Komisyonu tarafından Nisan 2006'da **Kamu-Özel Ortaklıkları ve Kamu Sözleşmeleri Hakkındaki Topluluk Müktesebatı Hakkında Yeşil Belge** yayımlanmış, Kasım 2005'te ise yine aynı konuda bu sefer Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi ve Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi'ne **Kamu-Özel Ortaklıkları ve Kamu Sözleşmeleri Hakkındaki Topluluk Müktesebatı Hakkında Rapor** sunulmuştur. Bu konuda, önümüzdeki dönemlerde daha bağlayıcı belgelerin oluşması beklenmektedir.

ACE, kamu ihalesi paketinde yer alan tüm bu düzenlemelerin mimarlık hizmetleri özelinde değerlendirmesini yaparak bir dizi belge üretmiş, gerektiği durumlarda Avrupa Komisyonu'na uyarıcı nitelikte mektuplar yazmıştır. Örneğin, pakette yer alan düzenlemelerden bazıları hizmetlerin teminini yalnızca mali boyuta indirgemektedir. Halbuki, yapı çevrenin niteliğinin belirli bir standartta tutulabilmesi için, mimarlık hizmetlerinin seçim kriterinin yalnızca en düşük maliyet değil, mümkün olan en düşük maliyette mümkün olan en iyi kalite şeklinde olması gerekmektedir. Bu nedenle de, mimarlık hizmetlerinin diğer hizmetlerin temininden farklı kriterlere sahip olması gerekmektedir.

ACE'nin, bu ve buna benzer birçok noktayı dikkate alarak, kamu ihalesi direktif paketinin ulusal yasalara yansıtılması için hazırladığı bir kılavuz belgesi bulunmaktadır. Kasım 2004 tarihli **Kamu ihalesi Direktif Paketinin Mimarlık Hizmetleri İle İlgili Olarak Ulusal Yasalara Yansıtılması Hakkında Kılavuz**'da mimarlık hizmetlerinin temininin her aşamasında dikkate alınması gereken konular, AB düzenlemelerinde bu açıdan yeniden değerlendirilmesi gereken noktalar ve ulusal yasalarda uyum sürecinde üye ülkelerdeki mimarlıkla ilgili çevrelere yardımcı olabilecek notlar bulunmaktadır.

ACE, Avrupa Komisyonu'nun kamu-özel ortaklıkları hakkındaki yeşil belgesi için tüm çevrelerden istenen görüş kapsamında, konuya mimarlık hizmetleri açısından yaklaşarak bir **Kamu-Özel Ortaklıkları İle İlgili Görüş** hazırlamıştır. Bu görüşte, mimarın her tür kamu-özel ortaklığında temel bir koordinasyon görevi olduğunun altı çizilmekte, bu tür ortaklıkların genelde ulaşım ve altyapı projeleri için uygun olduğu, fakat daha küçük ölçekli yapı işlerinde, sözkonusu sözleşme şartlarının projenin bulunduğu yerdeki sosyal ve kültürel bağlamla uyumu hakkında yeterince kriter sağlamadığından bahsedilmektedir.

İlgili Belgeler:

* Kamu Yapım İşleri, Alım ve Hizmet İhalelerinin Sonuçlandırılması Usullerinin Koordine Edilmesine İlişkin 31 Mart 2004 tarih ve 2004/18/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi Direktifi'ne Türkçe olarak ulaşmak için:

www.mo.org.tr/UIKDocs/kamuihaledirektifi.pdf

* Direktifin orijinal metnine ulaşmak için:

www.mo.org.tr/UIKDocs/directivepublicworkcoordination.pdf

* Avrupa Komisyonu'nun kamu-özel ortaklıkları ile ilgili görüş belgesinin orijinali için:

www.mo.org.tr/UIKDocs/pppgreenpaper.pdf

* Avrupa Komisyonu'nda kamu ihalesi konusundaki çalışmaları ve yasal düzenleme paketinin geliştirilme sürecini takip etmek için:

ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/index_en.htm

* Avrupa Komisyonu'nda kamu-özel ortaklıklarıyla ilgili çalışmaları takip etmek için:

ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/ppp_en.htm

* ACE'den Avrupa Kamu İhale Direktiflerinin Mimarlık Alanında Ulusal Yasalara Yansıtılması İçin Kılavuz'un orijinal metni için:

www.mo.org.tr/UIKDocs/procurementtranspositionguide.pdf

* ACE'nin Avrupa Komisyonu'na Kamu-Özel Ortaklıkları İle İlgili Gönderdiği Görüş'ün orijinal metni için:

www.mo.org.tr/UIKDocs/aceconsultationppp.pdf

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Avrupa Komisyonu tarafından AB'nin kamu alımlarıyla ilgili müktesebatını anlatmak üzere yapılan sunumlara AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Kamu Alımları / Tanıtıcı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

Türkiye’de Güncel Durum: 2003 yılında yürürlüğe giren Kamu İhale Yasası ile beraber Kamu İhale Kurumu kurulmuş; sonrasında yapılan değişikliklerle kanun tam olarak AB müktesebatına uyumlu hale getirilmiştir. Yapı sektörü ile ilgili hizmet alımları, bu yasaya paralel olarak hazırlanan Kamu İhale Sözleşmeleri Yasası’nın yanısıra, danışmanlık ve benzeri hizmet alımları, yapım işleri ihaleleri ve her tür yapı çevrenin projelerinin yarışma yoluyla elde edilmesini düzenleyen yarışmalar gibi farklı yöntemlerle ilgili yönetmeliklerle düzenlenmektedir.

Ülkemizde kamuda yapım işleri ile ilgili hizmet alımını düzenleyen temel yasal belgeler, başta 1 Ocak 2003’te yürürlüğe giren 4734 sayılı Kamu İhale Yasası ve bu yasa kapsamında kamu sözleşmelerini düzenleyen 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Yasası olmak üzere, **Danışmanlık Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği, Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği, Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği, Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği ve Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmeliği**’dir.

Bununla birlikte Avrupa Komisyonu’nun 2004 yılında yaptığı yeni düzenlemelerle konunun yeniden değerlendirilmesi gerekmekte; ayrıca ACE’nin mimarlık alanı özelinde, kamu ihalesi direktif paketinin ulusal yasalara yansıtılması için yayımladığı kılavuz dikkate alınarak, mimarlık hizmetlerine özel düzenlemeler için yeni öneriler geliştirilmelidir.

Ayrıca ülkemizde son dönemde büyük ölçekli kentsel dönüşüm projelerinde hizmet alım yöntemi olarak kamu-özel ortaklıklarının kullanıldığını bilmekteyiz. Bu anlamda, gittikçe daha çok kullanılmaya başlayan bu modelin, mimarlık hizmetlerinin alınması sırasında nitelik ve denetim açısından ne tür sakıncalar getirebileceğinin tartışılması ve sistemin bu yönde geliştirilmesi gerekmektedir.

İlgili Belgeler:

* Ülkemizdeki kamu ihale mevzuatında yer alan tüm belgelere www.mo.org.tr sayfasındaki “Mevzuat / Kamu İhale Mevzuatı” bölümünden ulaşabilirsiniz.

* Türkiye’nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Türkiye’nin kamu alımlarıyla ilgili politikasını aktarmak için Türk tarafının hazırladığı sunumlara, AB Genel Sekreterliği’nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki “Tarama Süreci / Kamu Alımları / Ayrıntılı Toplantı” bölümünden ulaşılabilir.

İlgili AB direktifleri, belgeler ve diğer düzenlemeler:

Kamu Yapım İşleri, Mal Alım ve Hizmet İhalelerinin Sonuçlandırılması Usullerinin Koordine Edilmesine İlişkin 31 Mart 2004 tarih ve 2004/18/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi Direktifi

Türkiye’deki ilgili belgeler:

Kamu İhale Yasası
Danışmanlık Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği
Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği
Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği
Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği
Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmeliği

İlgili kurumlar:

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı,
Kamu İhale Kurumu

İNŞAATTA SAĞLIK VE GÜVENLİK

AB’de Güncel Durum: İstatistiki bilgilere göre, her yıl AB’de 1300 kişi inşaat kazalarında hayatını kaybetmekte; kazalar arasında en sık yaşananın ise yüksekten düşme olduğu belirtilmektedir. Bunu izleyen diğer kazalar, kazı aşamasında çarpma kazaları, kaymalar, düşen malzemelerden yaralanmalar, ağır yük kaldırma sonucu sakatlanmalar, özellikle dar alanlardan kaynaklanan kötü çalışma pozisyonları, iş aracı kazaları, el gereçleriyle yaralanmalar, toz tenefüs etmeden kaynaklanan hastalıklar, tehlikeli kimyasal ve biyolojik maddelere maruz kalma, su içinde, kenarında veya üzerinde çalışma, radyasyona maruz kalma ve araç-gereçlerin titremesinden etkilenme olarak açıklanmaktadır. Dünya çapında, inşaat işçileri diğer işçilere oranla üç kat daha fazla hayatlarını kaybetme, iki kat daha fazla yaralanma tehlikesiyle karşı karşıya bulunmaktadır. Bu kazalar bireysel zararların yanısıra hem işveren hem de toplum geneline oldukça büyük zarar vermekte; kazalardan en çok KOBİ’ler etkilenmektedir. En çok tartışılan konular arasında, daha çok küçük inşaat sahalarında daha çok kaza yaşanması nedeniyle buraların daha iyi denetlenmesi gerektiği, kamu projeleri olduğu kadar özel inşaat projelerine de şartlar getirilmesinin gerekliliği, hem işverenler hem de teknik ekip ve işçilere eğitim verilmesi gerekliliği, kamu yararını korumak için ne tür yasal düzenlemeler yapılabileceğinin araştırılması, işverenlere daha iyi teknik ekibin nasıl seçilebileceğine dair danışmanlık ve projenin ilk elde edilmesi ve işin verilmesi

aşamasında sağlık ve güvenlik şartları aranması bulunmaktadır.

İnşaatta sağlık ve güvenlik çalışmalarında işverenler, mimarlar, proje danışmanları, iş yöneticileri, müteahhitler ve işçiler gibi inşaat sürecinin farklı aktörlerinin tümünün sorumluluk sahibi olduğu öngörülerek, her bir grup açısından zayıf kalan veya şu ana kadar dik-kate alınmamış önlemlerin gündeme getirilmesi hedeflenmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde, işin planlanmasından iş gücünün bilgilendirilmesine, iş donanımının doğru seçiminden güvenlik ve sağlık işaretleleri kullanımına kadar bir dizi sorumluluk alanından bahsedebiliriz.

İnşaatta sağlık ve güvenlik, özellikle 1992 yılında AB tarafından bu konuda bir çerçeve oluşturması amacıyla hem yapıların inşa edilmesi hem de kullanım süresi süresince çalışacak işçilerin sağlık ve güvenliği konusunda kabul edilen **92/57/EEC sayılı Hareket Halindeki Çalışma Sahalarına İlişkin Direktif**'in (*Mobile Sites Directive*) ardından Avrupa'da oldukça önemli bir konu haline gelmiştir. İnşaatta sağlık ve güvenlikle ilgili düzenlemeler Avrupa'da gittikçe yaptırım gücü yüksek bir hale gelmektedir. Örneğin kamu alımlarıyla ilgili düzenlemeleri paket halinde birleştiren 2004 tarihli yeni direktif kapsamında, hizmet alımlarında iş sağlığı ve güvenliği konusundaki koşulların yerine getirilmiş olma şartı aranmaya başlamasıyla, inşaat sektörünün önemli bir bölümünde sağlık ve güvenlik uygulamaları yaygınlaşacaktır.

Avrupa Birliği'nin çalışma alanlarında sağlık ve güvenlik konularının geliştirilmesi amacıyla attığı en önemli adımlardan biri de İspanya-Bilbao'da Avrupa İş Güvenliği ve Sağlığı Ajansı'nın (*Occupational Safety and Health Administration-OSHA*) kurulmasıdır. Ajans'ın 2004 yılı boyunca gerçekleştirdiği "İnşaatta Güvenlik" temalı kampanyaya inşaat sektörüyle ilgili farklı meslek dallarını temsil eden birçok Avrupa kuruluşunu davet edilmiştir. Kampanya kapsamında, Avrupa Yüksek İş Denetçileri Komitesi'nin (*Senior Labour Inspectors Committee-SLIC*) de katkısıyla Avrupa'daki inşaat sahaları denetlenerek, mevcut durum, çoğunlukla ihlal edilen koşullar, yaygınlıkla görülen iş kazaları ve cezalandırma yöntemleri araştırılarak önemli istatistiki verilere ulaşılmıştır. SLIC tarafından hazırlanan kapsamlı raporla Avrupa inşaat sahalarının sağlık ve güvenlik profili kamuya duyurulmuştur.

22 Kasım 2004'te Bilbao'da gerçekleştirilen Avrupa İnşaat Güvenliği Zirvesi tüm Avrupa'dan sanayi temsilcilerini biraraya getirerek yeni bir dönüm noktası haline gelmiştir. Zirve sonucunda ilan edilen **Bilbao Deklarasyonu**'nda, AB Hollanda Dönem Başkanlığı'nda Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı'nın yanısıra,

kampanyaya katılımında bulunmuş olan, Avrupa Yapı Endüstrisi Federasyonu (*European Construction Industry Federation-FIEC*), Avrupa İnşaat ve Ahşap İşçileri Federasyonu (*European Federation of Building and Woodworkers-EFBWW*), Avrupa İnşaatçılar Konfederasyonu (*European Builders Confederation-EBC*), Avrupa Mühendislik Danışmanlığı Birlikleri Federasyonu (*European Federation of Engineering Consultancy Associations-EFCA*), Avrupa İnşaat Mühendisleri Konseyi (*European Council of Civil Engineers-ECCE*) ve Avrupa Mimarlar Konseyi'nin (*Architects' Council of Europe-ACE*) imzası bulunmaktadır. Böylece zirve, tüm Avrupa'dan endüstri temsilcilerini biraraya getirmiştir. Zirvede, kaza sayısının düşürülmesi ve iş hastalıklarının önlenmesinin sağlanması için tüm tarafların daha fazla çalışması gerektiğinin altı çizilmiştir. Bilbao Deklarasyonu'nun ilanının ardından, metni imzalayan tüm taraflar üzerinde mutabık kaldıkları hedefleri takip etmek ve daha da ileriye götürmek amacıyla Avrupa İnşaat Güvenliği Forumu'nu kurmuşlardır.

Konunun mimarlık bakış açısından değerlendirilmesi için AB düzeyindeki en önemli kaynaklardan biri diğer konularda olduğu gibi yine ACE'dir. ACE, mimarların sorumluluklarını hem mimarların hem de kamunun yararını koruyacak şekilde düzenlemek hedefiyle yakın bir tarihte Sağlık ve Güvenlik Çalışma Grubu kurmuş ve Avrupa İnşaat Güvenliği Forumu'nun da bir üyesi olarak hem tüketicilerin hem de tasarımcıların yükümlülüklerini dengeli bir şekilde dağıtmak için sürece katkıda bulunmaya başlamıştır. ACE yönetimi, Avrupa Komisyonu'nun Geçici ve Hareketli Alanlarda Sağlık ve Güvenlik Direktifi üzerinde şu anda birtakım değişiklikler yapmakta olduğunu, fakat bu sürecin kapalı kapılar ardında gerçekleştiğini söyleyerek, sürece katılmak için ilgili komisyon üyesine yakın bir tarihte bir eleştiri mektubu göndermiştir. ACE'nin önümüzdeki dönem boyunca konuyla ilgili çalışmalarının artarak sürmesi beklenmektedir.

Güncel gelişme ve belgelere baktığımızda, inşaatta sağlık ve güvenlik konusunun ancak, inşaat sürecinin tüm paydaşlarınca işbirliği içinde ele alınması, sürecin proje hazırlığından inşaat sonrası sürece kadar bir bütün olarak değerlendirilmesi ve bu konuda alınacak önlemlerle elde edilecek ilerlemenin kamu yararına olacağına algılanması konularında toplumsal bir bilinç oluşturulmasıyla başarılı olabileceğini söyleyebiliriz.

İlgili Belgeler:

* Bilbao Bildirgesi'ne ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/BilbaoDeklarasyonu2004.pdf

* SLIC 2003 Avrupa İnşaat Kampanyası Raporu'na İngilizce ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/europeanconstructioncampaign.pdf

* FIEC ve EFBWW Ortak Deklarasyon metnine İngilizce olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/FIEC_EFBWW.pdf

* EBC Bildirisi'ne İngilizce olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/EBCcharter.pdf

* Avrupa İş Güvenliği ve Sağlığı Ajansı (OSHA) – Avrupa sayfası için:
osha.eu.int

Türkiye'de Güncel Durum: İnşaat sektörü, ülkemizde her yıl binin üzerinde insanın hayatını kaybettiği ve çok daha fazla sayıda kişinin çeşitli rahatsızlıklar geçirdiği bir sektördür. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre, ülkemizde bir yılda gerçekleşen tüm iş kazalarının %10'u, sürekli iş göremezliklerin % 25'i ve ölümlü iş kazalarının % 34'ü inşaat işlerinde gerçekleşmektedir. İnşaat sektörünün ekonomimizin önemli bir bölümünü oluşturduğunu da dikkate aldığımızda, inşaatlarda iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili düzenlemelerin büyük ölçüde önem kazandığını, fakat bu konuda elde edilen gelişmelerin henüz ihtiyaçları karşılayacak düzeyde olmadığını görmekteyiz. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 2006 yılı boyunca sürdüreceği İnşaat İş Sağlığı ve Güvenliği Kampanyası, ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği konusunda inşaat sektörüne odaklı çalışmalarındaki eksikliği gidermek konusunda önemli bir adım olarak görünmektedir.

Ülkemizde uzun yıllardır yapı işlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda yürürlükte olan 1974 tarihli **Yapı İşlerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü** yapı işlerinin farklı bölümlerinde alınması gereken sağlık ve güvenlik önlemlerini genel olarak tanımlayan bir tüzük olarak, gerek yaptırım gücü gerekse günümüzde gelişen inşaat teknolojileri açısından yetersizlik nedeniyle güncel birtakım düzenlemeler yapılmasını gerektirmiştir. Bunun üzerine, ilgili AB düzenlemelerine de referans veren, 2003 tarihli **Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği** yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik, inşaat sürecini proje hazırlanması ve uygulanması olarak iki aşamaya ayırmakta; bu iki aşamanın ayrı ayrı olmak üzere iş sağlığı ve güvenliğinden sorumlu olacak hazırlık ve uygulama koordinatörleri koşulu getirmektedir. Koordinatörlerin yanısıra, işverenin ve proje sorumlusunun da yükümlülükleri net bir şekilde ifade edilmektedir. Yönetmelik ekinde, yapı işinin her bir bölümünde sağlanması gereken asgari sağlık ve güvenlik koşulları ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır. Ayrıca 2004 tarihinde, yine ilgili AB düzenlemelerine

referansla, işçilerin istihdam süreleri içinde çalıştıkları alanlar ve girip çıkabilecekleri bina, eklenti ve diğer tüm alanlarla ilgili sağlık ve güvenlik düzenlemelerini içeren **İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik** yürürlüğe girmiştir.

Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği'nde izlenen yaklaşım, 1992 yılında AB tarafından bu konuda bir çerçeve oluşturması amacıyla hem yapıların inşa edilmesi hem de kullanım süresi süresince çalışacak işçilerin sağlık ve güvenliği konusunda kabul edilen 92/57/EEC sayılı Hareket Halindeki Çalışma Sahalarına İlişkin Direktif ile getirilen yaklaşımla paralellik taşımaktadır. İnşaat sürecinde yer alan farklı meslek adamlarının sorumluluklarının tanımlanması, inşaatın uygulama süreci kadar, projenin hazırlanması ve hatta yapının inşa edilmesinden sonra bakım sürecinde çalışacakların sağlık ve güvenliğinin de kapsama alınması, hazırlık ve uygulama koordinatörlerinin şart koşulması gibi düzenlemelerin tümü bu direktiften gelmektedir.

Ülkemizde yapı işlerinde sağlık ve güvenlik konusunda mevzuat uyumunu gerçekleştirmiş olmasına rağmen, uygulamada bu düzenlemelerin yansımalarının ne olacağı ve bu konudaki yükümlülüklerin diğer yasalara nasıl aktarılacağına dikkatle gözlenmesi gerekmektedir.

İlgili Belgeler:

* 92/57/EEC sayılı, inşaat iş sağlığı ve güvenliği konusunda AB Direktifi'ne ulaşmak ve AB Komisyonu'nda iş güvenliği ve sağlığı ile ilgili gelişmeleri takip etmek için:
europa.eu.int/scadplus/leg/en/cha/c11120.htm

* OSHA – Türkiye Bilgi Noktası için:
tr.osha.eu.int

* Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü
isggm.calisma.gov.tr

* AB Destekli Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Projesi
isag.calisma.gov.tr
www.isagproject.net

* İnşaat İş Sağlığı ve Güvenliği Kampanyası'na ve ülkemizde konuyla ilgili mevzuata ulaşmak için:
insaat.calisma.gov.tr

* Mimarlar Odası AB Masası'nın "İnşaat Sağlık ve Güvenlik: Avrupa'daki Güncel Gelişmelere Bakış" başlıklı raporuna ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/insaattaguenlikraporu.pdf

İlgili AB direktifleri, belgeler ve diğer düzenlemeler:

Hareketli Sahalar Direktifi (92/57/EEC)
Bilbao Deklarasyonu

Türkiye'deki ilgili belge:

Yapı İşlerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü
Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği
İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik

İlgili kurum:

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

DÜZENLEYİCİ KURALLAR

Düzenleyici kurallar genellikle geleneksel olarak bağlayıcı bir yasal zorunluluğu olmayan ve tavsiye niteliğinde olan, fakat günümüzde gittikçe özellikle kamu yararı ve tüketici hakları kavramı ön plana çıkmaktayken, yasal düzenlemelerde de yer almaya başlayan kurallardır. Meslek uygulaması sırasında yerine getirilmesi gereken birtakım koşullar sunan bu kurallar, genellikle meslek örgütleri tarafından yürütülmektedir.

• MESLEKİ DAVRANIŞ KURALLARI (ETİK KODLAR)

AB'de ve Uluslararası Ortamda Güncel Durum: Mimarlık alanında mesleki davranış kuralları konusunda en önemli referans belgesi, UIA'nın Haziran 1999'da kabul ettiği **Etik ve Davranış Konusundaki UIA Mutabakat Metni Kılavuzu**'dur. Bu Kılavuz, mimarların danışmanlık hizmetinde üstlendikleri yükümlülükleri gerçekleştirebilmeleri için gerekli olan davranış ilkelerini tanımlamaktadır. Söz konusu ilkeler, mesleğin hizmet verdiği ve zenginleştiği topluma; müşterilere ve mimarlık ürünlerinin kullanıcılarına ve yapılı çevrenin şekillenmesine yardımcı olan inşaat sanayilerine; ve gerek mesleğin gerekse toplumun mirasını oluşturan mimarlık sanat ve bilimine karşı yükümlülükleri kapsamaktadır. Bu Kılavuz ile, UIA üye kesimleri, kendi etik ve davranış usulleri arasına, önerilen Mutabakat Metni Kılavuzlarındaki hükümleri katmaları ve bunlar uluslararası mevzuat ve mimarın kendi ülkesindeki yasalarla yasaklanmadığı sürece, üyelerinin mesleki hizmet verdikleri ülkelerin ve idari birimlerin yürürlükteki etik ve davranış kurallarına uymaları koşulunu getirmeleri yönünde teşvik edilmektedir.

Güncel olarak ACE, 19 Kasım 2005'te Lüksemburg'da düzenlenen Genel Kurulu sırasında **Avrupa'da Mimarlık Hizmeti Sunucuları İçin Etik Kurallar** başlıklı bir belgeyi kabul etmiştir. Bu belge de, ACE üyesi kuruluşlar için yasal bağlayıcılık getirmemekle birlikte, kendi ülkelerindeki Etik Kuralları gözden geçirecek veya oluşturacak üye kuruluşlar için kılavuzluk sağla-

mayı amaçlamaktadır. Metin genel olarak, UIA tarafından 1999 yılında kabul edilen ve mimarların danışmanlık hizmetinde üstlendikleri yükümlülükleri gerçekleştirebilmeleri için gerekli olan davranış ilkelerini tanımlayan Etik Kurallar Kılavuzu üzerinden gelişmektedir. Göze çarpan en önemli farklılık, UIA Kılavuzu'ndaki "mimar" ifadesi yerine "mimarlık hizmet sunucusu" ifadesinin getirilmiş olması ve AB'nin birtakım iç düzenlemelerine ilişkin notlar ve referanslar eklenmesidir. Ayrıca meslek ortamının gündemindeki birtakım yeni sorunlarla ilgili olarak yeni kurallar da göze çarpmaktadır. ACE tarafından Deontolojik Kod olarak adlandırılan belge, etik ve mesleki davranış kurallarını en geniş anlamıyla içerme amacını taşımaktadır.

İlgili Belgeler:

* UIA Etik Kurallar Kılavuzu'na Türkçe olarak ulaşmak için: www.mo.org.tr/UIKDocs/5-TR.pdf

* ACE Etik Kuralları'na Türkçe olarak ulaşmak için: www.mo.org.tr/UIKDocs/avrupaetik.pdf

Türkiye'de Güncel Durum: *Mimarlar Odası'na kayıtlı meslek üyelerinin mesleki davranışları Oda tarafından düzenlenmekte, meslek etiğine aykırı davranışlar cezalandırılmaktadır. Oda'nın her döneminde yenisinden seçilerek göreve gelen Onur Kurulu, kayıtlı mimarlardan kanun, tüzük ve yönetmelik, Genel Kurul kararları, meslek ilkeleri ve etik kurallara aykırı hareketleri görülen, meslekle ilgili işlerde gerek kasten gerekse ihmal sonucu zarara yol açan, yaptığı sözleşmelere uymayan ya da meslek onurunu kıranlara, mesleki dayanışmayı zedeleyici ve haksız rekabete yol açan davranışta bulunanlara yazılı uyarı, para cezası, meslek uygulamasının yasaklanması, Oda'dan ihraç gibi disiplin cezaları vermektedir. Kurul, Yönetim Kurulu'nca sevk edilen soruşturma dosyalarını, Yönetim Kurulu'nun soruşturmaya yer olmadığı kararına karşı gelen kişi ya da kuruluşlarca yapılan itirazları ve Yüksek Onur Kurulu tarafından bozulan kararları inceleyip karara bağlamaktadır.*

Mesleki davranış kuralları esasen Mimarlar Odası'nın 1971 yılında kabul ettiği **Mesleğini Uygulama, Mimarlar Arası Dayanışma, Mimarlık Şeref ve Haysiyetini Koruma Yönetmeliği** kapsamında tanımlanmış olmasına rağmen, buradaki düzenlemeler güncel nitelik taşımamakta, bu nedenle de uygulamada yer bulamamaktadır. Onur Kurulu çalışmaları temel olarak TMMOB Kanunu ve ilgili Oda mevzuatı üzerinden yürümektedir. Bu nedenle, uluslararası gelişmelere ve mimarlık mesleğinin değişimine paralel olarak, Yönetmeliğin gözden geçirilerek, yeni bir mesleki davranış kuralları belgesinin geliştirilmesi gerekmektedir.

İlgili Belgeler:

* Mesleğini Uygulama, Mimarlar Arası Dayanışma, Mimarlık Şeref ve Haysiyetini Koruma Yönetmeliği'ne ve Onur Kurulu Yönetmeliği'ne www.mo.org.tr adresinden Mevzuat / Mimarlar Odası Mevzuatı bölümünden ulaşabilirsiniz.

İlgili AB direktifleri, belgeler ve diğer düzenlemeler:

UIA Mesleki Davranış Kuralları Kılavuzu
ACE'den Avrupa'da Mimarlık Hizmeti
Sunucuları İçin Etik Kurallar

Türkiye'deki ilgili belge:

TMMOB Mimarlar Odası Mesleğini
Uygulama, Mimarlar Arası Dayanışma,
Mimarlık Şeref ve Haysiyetini Koruma
Yönetmeliği
Onur Kurulu Yönetmeliği

İlgili kurum:

TMMOB Mimarlar Odası

• SÜREKLİ MESLEKİ GELİŞİM

AB'de ve Uluslararası Ortamda Güncel Durum: Mesleki derecesini alan kişilerin profesyonel hayatları boyunca gelişimlerini sürdürebilmeleri için çeşitli konularda düzenli olarak eğitim görmeye devam etmesi gerektiği fikrine dayalı olan Sürekli Mesleki Gelişim (SMG), tüm dünyada hem mimarlık hem de diğer mesleklerin gündeminde olan bir konudur. UIA da "hızlı bir evrimin meydana geldiği, teknolojilerin günlük olarak geliştikleri bir dünyada, mimarların güncel gelişmeleri takip etmeleri ve alanlarında verimli olmaları" için SMG'nin önemini vurgulamaktadır. UIA, 1997 yılından itibaren yapılan çalışmalar sonucunda Haziran 1999 tarihinde **SMG ile İlgili UIA Kılavuz Metni**'ni kabul etmiştir. UIA, bu metinle üye ülkeleri SMG sistemlerini desteklemeye davet etmekte ve mesleki gelişim kredilerinin karşılıklı tanınması için bir çerçeve sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca güncel olarak UIA, uluslararası ortamda geçerli olabilecek bir Sürekli Mesleki Gelişim sistemi geliştirme konusunda çalışmalar yürütmektedir.

Sürekli Mesleki Gelişim, Avrupa Birliği tarafından yayımlanan birçok direktifte mesleki yetkinlik ve kamu yararı açısından bir gereklilik olarak ifade edilmektedir. Benzer düşüncelerden hareketle, Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE) de 2010 yılına kadar tüm üyelerinin sistematik bir şekilde SMG sistemlerini yürütür hale gelmelerini hedeflemektedir. Bu amaçla üretilen **Avrupa'daki Mimarlar İçin Sürekli Mesleki Gelişim Kılavuzu**, 19-20 Kasım 2004 tarihlerinde Brüksel'de gerçekleştirilen ACE Genel Kurulu'nda Avusturya'nın karşı oyuyla onaylanmıştır. Ayrıca ACE, Avrupa'da geçerli olacak bir SMG Sertifikası oluşturulması konusunda çalışma yürütmektedir. Yapılan çalışma, ACE'ye ait bir SMG sistemi oluşturmaktan ziyade, Av-

rupa için SMG standartları geliştirmeyi ve kendi ülkelerinde bu standartlara uyan programları alan mimarlara, istemeleri halinde, kendi ülkelerindeki meslek kuruluşları (yani ACE üyeleri) aracılığıyla bir ACE Sertifikası (*ACE Label*) vermeyi öngörmektedir.

UIA ve ACE'de gerçekleştirilmekte olan bu çalışmalar, ülkemizdeki mimarları da ilgilendirecek olması açısından Mimarlar Odası tarafından, ilgili komitelere katılımı yakından takip edilmektedir.

İlgili Belgeler:

* UIA SMG Kılavuzu'na Türkçe olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/6-TR.pdf

* ACE'nin Sürekli Mesleki Gelişim Kılavuzu'na Türkçe olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/smgavrupa.pdf

Türkiye'de Güncel Durum: Mimarlar Odası, 16-17 Nisan 2004 tarihli Genel Kurul kararıyla Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi'ni (SMGM) kurmuştur. Mesleki gelişim programlarının pilot uygulamalarını başlatan SMGM, bir yandan kendi iç yapısını geliştirmeyi, bir yandan da uluslararası ortamdaki gelişmeleri takip ederek, ortak sistem önerilerinin ülkemizdeki meslek ortamı açısından getirebileceği zorluk veya olumsuzlukları önlemeyi hedeflemektedir.

Şu anda SMGM'nin pilot uygulamaları sürmekte, merkezi bölgelerde bulunan Oda şubelerinde 2006 sonbaharında açılması planlanan eğitim merkezleri kurulması çalışmaları sürmektedir. Yenilenen üye sicil sistemiyle birlikte bundan böyle üyelerin temel bilgilerinin yanı sıra, SMGM etkinliklerinin kaydının tutulması, alınan eğitimler ve katılan etkinliklerin de işlenerek üyenin performansının izlenmesi mümkün olacaktır. Bir süre sonra sürekli mesleki gelişimin, üyelerin meslek uygulamalarını sürdürebilmeleri için bir koşul haline gelmesi beklenmektedir.

İlgili Belgeler:

* SMGM Yönetmeliği ve konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için:
www.mo.org.tr/smgm

İlgili AB direktifleri, belgeler ve diğer düzenlemeler:

UIA SMG Kılavuzu
ACE'den Avrupa'daki Mimarlar İçin
Sürekli Mesleki Gelişim Kılavuzu

Türkiye'deki ilgili belge:

TMMOB Mimarlar Odası Sürekli Mesleki
Gelişim Merkezi Yönetmeliği

İlgili kurum:

TMMOB Mimarlar Odası

• MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI

AB’de Güncel Durum: Mesleki Sorumluluk Sigortası (*Professional Indemnity Insurance-PII*) yapının projelendirilmesinde, yapım süresinde ve denetlenmesinde görev alan kişilerin mesleklerinin uygulanması sırasında verilen hizmetlerde kusur veya mesleki bilgi ve beceri eksikliği sebebiyle tazminat ödenmesini gerektiren zararları teminat altına alan sorumluluk sigortasıdır.

Mesleki sorumluluk sigortası, İç Pazarda Hizmetler (SIM) Direktifi’nin görüşülmesi sırasında ortaya çıkan en önemli konulardan biri olmuştur. Direktif’in Parlamento’da görüşülmesinden önce, “mesleki sorumluluk sigortası (*professional liability insurance*) zorunlu olmalıdır” ibaresi yer alırken, Konsey’de revize edilerek ortak görüş oluşturulan ve Temmuz 2006’da açıklanan yeni metinde üye ülkelerin “hizmet alıcı veya üçüncü kişileri risk altına sokabilecek nitelikte hizmet veren hizmetler için” mesleki sorumluluk sigortası koşulu “getirebileceği” ifadesi kullanılmaktadır. Komisyon’un, sözkonusu hizmetlerin hangileri olduğunu belirten bir liste yayımlayabileceği düşünülmektedir. Böylece, yeni metne göre, mesleki sorumluluk sigortası konusu üye ülkelerin kendi kararlarına bırakılmıştır.

ACE mimarlık mesleğinin bu türden bir sigortanın zorunlu tutulacağı bir kategori içinde bulunup bulunmayacağına ilişkin bir netleşme beklemektedir. ACE, zaten mesleki bakış açısının mesleğin sağlık ve güvenlik konuları üzerinde ciddi etkileri olduğunu kabul eder bir yönde olduğu düşüncesiyle, mesleki sorumluluk sigortası uygulaması için zorunlu şartlar getirilmesi ihtimalini tartışmak istemektedir. Fakat böyle bir tartışma içinde dikkate alınması gereken bazı etkenler vardır: Bir inşaat projesinin gerçekleştirilmesinde görev alan tüm aktörlerin kendi katkılarıyla ilgili sorumluluğu taşımaları, sigortanın kabul edilebilir bir fiyatlandırma dahilinde sağlanması, sigorta pazarında gerçek bir rekabet bulunması, kişilerin kendi ülkelerinde edindikleri sigortayı diğer ülkelerde hizmet verirken de kullanabilmeleri ve kişilerin yerleşik buldukları ülkeler dışındaki ülkelerde de sigorta alabilmelerinin olanaklı olması gerekmektedir.

Mesleki sorumluluk sigortası ile ilgili düzenlemeler AB düzeyinde bu şekilde üye ülkelere bırakılmışken, ulusal düzenlemelerdeki çeşitliliğe bakmak da önem kazanmaktadır. Nisan 2006’da Brüksel’de gerçekleştirilen ACE Genel Kurulu sırasında Mesleki Sorumluluk Sigortası konusunda yapılan tartışma sırasında farklı ülkelerde bu konudaki uygulamalardan örnekler verilmiştir:

• **Avusturya’da** zorunlu olmayan, fakat yine de herkes tarafından tercih edilen bir uygulamadır. Buna rağmen bunu yapan yalnızca bir sigorta şirketi bulunduğu belirtilmektedir. Avusturya delegasyonu, sorumluluk sigortasının zorunlu olmasının yeni ofis açacak genç mimarların önünde engel oluşturacağını düşünmektedir.

• **İtalya’da** mesleki sorumluluk sigortası yalnız kamusal işlerde yasal olarak zorunlu hale getirilmiştir; özel işlerde zorunluluk yoktur.

• **İsviçre’de** zorunluluk olmamasına rağmen hemen herkes sigorta yaptırmaktadır. Sigorta uygulaması, mimarın sigortalanması veya yapının sigortalanması şeklinde yapılabilmektedir.

• **İngiltere’de** zorunludur.

• **Almanya’da** zorunluluk olmamasına rağmen, bir müteahhitin bina üzerindeki sorumluluğu 5 yıllık olduğundan, mimarın ise 30 yıla kadar çıkabildiğinden, sigorta yaptırmamak zaten anlamlı görünmemektedir.

ACE üyeleri arasında, sigortanın zorunlu olup olmaması gerektiğine dair baskın bir fikir bulunmamaktadır; farklı ülkelerin değişen koşullarına bağlı olarak, her iki yönde düşünenlerin eşit dağıldığını söyleyebiliriz.

İlgili Belgeler:

* SIM Direktifi’nin revize edilmemiş metninin orijinali için: www.mo.org.tr/UIKDocs/ProposedSIMDirective.pdf

* SIM Direktifi’nin revize edilmemiş metninin Türkçe özeti için: www.mo.org.tr/UIKDocs/SIMDirektifi-TR.pdf

* Üzerinde çalışmaların sürdüğü revize edilmiş metinlere (Komisyon’un revize ettiği ve daha sonra Konsey’de üzerinde fikir birliğine varılan metinler) ve AB’de yürüyen süreçle ilgili haberlere ulaşmak için: www.europa.eu.int/comm/internal_market/services/services-dir/index_en.htm

* SIM Direktifi’ne ilişkin ACE Pozisyon Raporu’na ulaşmak için: www.mo.org.tr/UIKDocs/ACF8856.pdf

* AB pazarında serbestleşmeyle ilgili tüm düzenlemeler (mesleki yeterliliklerin tanınması, iç pazarda hizmetlerin ve iş kurmanın serbestleştirilmesi, malların, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımı, kamu ihaleleriyle ilgili düzenlemeler, fikri mülkiyet hakları vb.) hakkında ayrıntılı bilgi ve süreçleri takip etmek için: ec.europa.eu/internal_market/index_en.htm

Türkiye’de Güncel Durum: Mesleki Sorumluluk Sigortası ülkemizde güncel olarak, **Yapı Kanunu Tasarısı Taslağı** ile birlikte gündeme gelmiş bir konudur. Bu taslakta, mesleki sorumluluk sigortası, “Yapının projelendirilmesinde, yapım süresinde ve denetlenmesinde görev alan proje müellifi, müteahhit, kontrol şefi, kontrol elemanları, laboratuvar ve yapı denetim kuruluşları tarafından mesleklerinin uygulanması sırasında verilen hizmetlerde kusur veya mesleki bilgi ve beceri eksikliği sebebiyle tazminat ödenmesini gerektiren zararları teminat altına alan ve bu kişilerin üyesi bulunduğu meslek odalarınca takibinin yapılması gereken mecburi sorumluluk sigortası” olarak tanımlanmaktadır.

Taslakta yer alan sigortalar başlığı altında, mesleki sorumluluk sigortası ile birlikte mali sorumluluk sigortası (“kanunda belirtilen görevleri nedeniyle yapı denetim kuruluşları ve yapı müteahhitleri tarafından mecburen yaptırılması gereken sigorta”), bütün riskler sigortası (“yapı müteahhidi tarafından yapılması zorunlu olan yapı inşaat ruhsatı ile yapı kullanma izin belgesi alınması arasındaki süre içinde meydana gelebilecek her türlü can ve mal kaybı ve kazasını kapsayan zorunlu sigorta”) ve doğal afet sigortası (“yapının kullanım süresi içinde yapıda doğal afetler sebebiyle uğranılan maddi zararların karşılanması amacıyla yapı sahibince yaptırılması mecburi sigorta”) da ifade edilmektedir.

Ayrıca mesleki sorumluluk sigortası ile ilgili hükümler, **imar ve yapı denetimi mevzuatına** da girmekte; çeşitli meslek dalları için özel düzenlemeler gerektiğinden sigortacılık sektöründe de konuya yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Mesleki sorumluluk sigortası, son dönemlerde **sigortacılık ve ticaret mevzuatına** da girmiş durumdadır. Fakat yapı sektörü gibi farklı meslek dallarının sorumlulukları paylaştığı sektörlerdeki düzenlemeler ülkemiz için hâlâ yeni ve güncel olarak tartışılan konulardır.

Yapı sektörü özelinde, mesleki sorumluluk sigortası sisteminin zorunluluk veya isteğe bağlı bir esasta nasıl geliştirilebileceği; ülkemize özgü olan depremsellik ve proje üretim biçimleri açısından ne gibi ek düzenlemelere ihtiyaç olduğu, sigortanın inşaat etkinliğine katılan aktörlere ne gibi bir dağılımla yapılacağı ve bu konudaki sigorta pazarının nasıl rekabetçi şekilde düzenleneceği gibi noktaların değerlendirilmesi gerekmektedir.

İlgili Belgeler:

* İmar ve yapı denetimi mevzuatına www.mo.org.tr adresindeki Mevzuat bölümünden ulaşabilirsiniz.

İlgili AB direktifleri, belgeler ve diğer düzenlemeler:

İç Pazarda Hizmetler Direktifi Komisyon Önerisi (COM(2006) 160 final)

Türkiye’deki ilgili belgeler:

Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
Sigortacılık ve Ticaret Mevzuatı
Yapı Kanunu Tasarısı Taslağı
İmar ve Yapı Denetimi Mevzuatı

İlgili kurumlar:

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı;
Sigortacılıktan Sorumlu Devlet Bakanlığı

BİNALARDA ENERJİ PERFORMANSI

AB’de Güncel Durum: 4 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe giren, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi’nin Binalarda Enerji Performansı Direktifi (2002/91/EC), Avrupa’da hem mevcut hem de yeni yapılacak binalarda enerji performansı değerlendirmesine ilişkin belirli standartlar ve ortak bir yöntem getirmenin yanı sıra, düzenli bir denetim ve değerlendirme mekanizması kurarak, binalarda enerjinin daha verimli kullanılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Direktifin getirdiği yeni düzenlemeler tasarımcılar, mimarlar, yapı elemanı üreticileri, tesisatçılar, yapı uzmanları, mülk sahipleri ve kiracılar gibi Avrupa Birliği’nde gerek yapı üretimi ve onarımı alanında çalışan, gerekse yapıları kullanan birçok aktörü ilgilendirmektedir.

AB’deki 160 milyon bina, birliğin enerji talebinin % 40’lık bir bölümünü oluşturması ve böylece de toplam karbondioksit yayılımının % 40’ını gerçekleştirilmesi nedeniyle enerji verimliliğini sağlamak konusunda son derece büyük bir önem kazanmaktadır. Kyoto protokolüne göre karbondioksit yayılımını azaltmayı taahhüt etmiş olan AB, **Binalarda Enerji Performansı Direktifi** de böyle bir hedefe yönelik olarak hazırlamıştır. Bu direktif, AB’nin daha önce yayımlanmış olduğu **Sıcak Su Kazanları Direktifi (92/42/EEC)**, **Yapı Malzemeleri Direktifi (89/106/EEC)** ve enerji verimliliğini artırarak karbondioksit yayılımını sınırlamayı amaçlayan **SAVE Direktifi’nin (93/76/EEC)** bir devamı niteliğinde görülebilir. Tüm bu düzenlemeler sonucunda binalardaki mevcut enerji tüketiminde 2010 yılı itibarıyla % 22’lik bir tasarruf sağlanabileceği ve karbondioksit yayılımında ise 44 milyon tonluk bir düşüş elde edilebileceği belirtilmektedir.

Binalarda Enerji Performansı Direktifi, “binaların bütüncül enerji performansını hesaplamak için kullanılacak ortak bir metodoloji; yeni binalar için minimum enerji performansı şartları; yenilenecek mevcut büyük ölçekli binalar için minimum enerji performansı şartları; binalara enerji sertifikası uygulaması; ve sıcak su kazanları ve iklimlendirme sistemlerine düzenli denetim” getirerek binaların enerji performansını geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Direktifin 4 Ocak 2006 tarihinde tüm AB üyesi ülkelerde tam olarak uygulamaya geçmesi beklenmesine rağmen, bu tarih itibarıyla, 3 ülkenin direktifi kendi yasalarına tam olarak yansıttığı, 7 ülkenin ise kısmi olarak bu süreci tamamladığı açıklanmıştır. 10 ül-

kenin ise sertifikalandırma ve denetim için belirtilen sürenin yaklaşık üç yıllık bir dönem için uzatılmasını talep ettiği ifade edilmektedir. Bu anlamda, düzenlemelerin tam anlamıyla işleyişe geçmesi için bir süre daha beklenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

İlgili Belgeler:

* Binalarda Enerji Performansı Direktifi (2002/91/EC)
www.mo.org.tr/UIKDocs/energyperformancedirective.pdf

* Direktifin özet Türkçe metni için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/enerjiperformansi.pdf

* Konuyla ilgili diğer belge ve haberler, Avrupa Komisyonu’nun binalarda enerji verimliliği konulu sayfasından takip edilebilir:
europa.eu.int/comm/energy/demand/legislation/buildings_en.htm

* Direktife uyum sürecine yönelik AB ülkeleri tarafından yürütülen ortak eylem platformu:
www.epbd-ca.org

* Türkiye’nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Avrupa Komisyonu tarafından AB’nin enerjiyle ilgili müktesebatını anlatmak üzere yapılan sunumlara AB Genel Sekreterliği’nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki “Tarama Süreci / Enerji / Tanıtıcı Toplantı” bölümünden ulaşılabilir.

Türkiye’de Güncel Durum: *Binalarda Enerji Performansı Direktifi Ulusal Program içinde “Enerji İç Pazarı Dışında Kalan Enerji Mevzuatının Benimsenmesi İçin Program Oluşturulması” başlığı altında, “Enerji Verimliliği ile İlgili Ulusal Mevzuatın Uyumunun Sağlanması” alt başlığında yer almaktadır. Bu kapsamda en öncelikli düzenleme, Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği’nin direktife uyumunun sağlanmasıdır. Bu süreçten sorumlu kuruluş olan Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından yürütülen uyum çalışmalarının yanı sıra, konunun enerji performansı ile ilgili olması ve Türkiye’nin enerji verimliliği politikaları ve faaliyetlerinden sorumlu ana kurumlarından birinin Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü olması nedeniyle, çalışmalar şu anda iki kuruluşun işbirliğiyle ortak bir komisyon tarafından yürütülmektedir. Elektrik İşleri Etüt İdaresi, binalarda enerji performansının geliştirilmesi konusunda çeşitli pilot uygulamalar gerçekleştirmektedir. Ayrıca, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından AB uyumu kapsamında hazırlanan Yapı Malzemeleri Yönetmeliği de binaların enerji performansı ile ilgili hükümler içermektedir.*

Enerji verimliliğine ilişkin etkinlikleri tüm Türkiye çapında daha etkin olarak gerçekleştirmek ve uyum

sürecini hızlandırmak amacıyla, 1 Temmuz 2005 tarihinden itibaren “**Türkiye’de Enerji Verimliliğinin İyileştirilmesine Dair AB Eşleştirme (Twinning) Projesi**” başlatılmıştır. 20 ay sürecek olan bu projeye AB üyesi ülkelerden Fransa ve Hollanda’nın enerji verimliliği kuruluşları olan Ademe ve Senternovem ile yürütülecek çalışmalar kapsamında, AB’nin enerji verimliliği politikaları ve uygulamaları konusunda teknik yardım, bilgi transferi ve eğitim yoluyla Avrupa’daki benzerlerine uygun bir enerji verimliliği çerçevesinin Türkiye’de oluşturulması hedeflenmektedir. Aynı zamanda söz konusu proje, yasal ve kurumsal yapının kuvvetlendirilmesi, enerji tasarrufu potansiyelinin belirlenmesi ve bilinçlendirme faaliyetlerini de kapsamaktadır.

Proje kapsamında görev alan uzmanlar, projenin ilk yılında aralarında Mimarlar Odası’nın da bulunduğu çeşitli kurum ve kuruluşlarla görüş ve bilgi alışverişinde bulunmalarının ardından, binalarda enerji verimliliğinin sağlanması konusunda yöntemler, araçlar, hesaplamalar, bilgisayar programları ve özellikle **Isı Yalıtım Yönetmeliği** olmak üzere Türkiye’deki mevzuatta uyumlaştırma çalışmaları hakkında bir dizi atölye çalışması gerçekleştirilmiştir.

Konunun mimarlık ve yapı sektörü açısından en önemli başlıkları “imar düzenlemeleri, mimari tasarım, tesisat, binalarda enerji performansını artırmak amacıyla kullanılacak araçlar ve ısı yalıtımına ilişkin yasal düzenlemelerin geliştirilmesi” olarak ön plana çıkmıştır. Binalarda enerji performansının artırılmasına ilişkin yapılacak çalışmaların, ısı yalıtımına ilişkin yönetmelikle sınırlı kalmayacağını, konuyla doğrudan ve dolaylı olarak ilgili olan birçok farklı alanda çeşitli düzenlemelerin yapılmasının gündeme geleceğini de belirtmek gerekir.

İlgili Belgeler:

* Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği’ne www.eie.gov.tr adresindeki Enerji Verimliliği / Binaların Isınma Sistemlerinde Enerji Verimliliği bölümünden ulaşabilirsiniz.

* Enerji verimliliğinin araştırılmasına dair AB Eşleştirme Projesi kapsamında yapılan çalışmalara www.eie.gov.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

* Yapı Malzemeleri Yönetmeliği’ne www.bayindirlik.gov.tr adresindeki Mevzuat bölümünden ulaşabilirsiniz.

* Türkiye’nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Türkiye’nin enerji politikasını aktarmak için Türk tarafının hazırladığı sunumlara, AB Genel Sekreterliği’nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki “Tarama Süreci / Enerji / Ayrıntılı Toplantı” bölümünden ulaşılabilir.

İlgili AB direktifleri, belgeler ve diğer düzenlemeler:

Binalarda Enerji Performansı Direktifi (2002/91/EC)
Yapı Malzemeleri Direktifi (89/106/EEC)

Türkiye’deki ilgili mevzuat:

Öncelikle Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği ve Yapı Malzemeleri Yönetmeliği olmak üzere, ilgili yasa ve yönetmelikler.

İlgili kurumlar:

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı - Elektrik İşleri Etüt İdaresi

YAPI MALZEMELERİ VE STANDARTLARI

AB’de Güncel Durum: 1989 yılında kabul edilen, 1993 ve 2003 yıllarında yapılan çeşitli değişikliklerle revize edilen ve üzerinde yapılan çalışmalar hâlâ sürmekte olan Yapı Malzemeleri Direktifi (89/106/EEC), temel olarak Avrupa’nın en büyük ve canlı endüstrilerinden biri olan inşaat sektörünün daha rekabetçi olacak şekilde düzenlenmesiyle, AB’nin Lizbon Stratejisi’ni desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Direktifte getirilen düzenlemeler yoluyla, yapı malzemelerinin iç pazarda dolaşımının önünde engel oluşturulan farklı ulusal düzenlemeler ortadan kaldırılmaktadır. Direktife temel oluşturan bu ekonomik motivasyonun yanı sıra, her AB üyesi devletin, kendi sınırları içinde tasarlanan ve inşa edilen yapılar ve mühendislik ürünlerinin can ve mal güvenliğini tehlikeye atmayacak şekilde gerçekleştirilmesi konusundaki sorumluluğunun tanımlanması da amaçlanmaktadır. Bu amaçla direktif yapı malzemeleri sektöründe belgelendirme, standardizasyon, piyasa denetimi ve gözetimi mekanizmaları geliştirilmesini öngörmektedir.

Direktifteki düzenlemelere çok genel şekliyle baktığımızda, yapı malzemeleri ve yapı güvenliği yolunda önemli ilerlemeler kaydedildiğini görmekteyiz. Yapılan standart tanımları, sadece yapı güvenliğiyle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda sağlık, dayanıklılık, enerji tasarrufu, çevrenin korunması, ekonomi sağlanması ve kamu yararına olan diğer bazı konuları da kapsamaktadır. Bununla birlikte, malzemelerin standardizasyonu sürecinin, güçlü pazara sahip gelişmiş ülkelerin gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelere göre daha da rekabetçi hale gelmesine neden olabilecek birtakım düzenlemeler içerdiği de görülmektedir. Ayrıca henüz AB çapında uyumlaştırılmış bir yapı malzemeleri sektörü elde edilemediğinden, direktifin etki değerlendirmesi tam anlamıyla yapılamamaktadır.

Yapı malzemelerinin standartlara uygunluğunun onaylanmasından sorumlu olan kuruluşlara Onaylanmış

Kuruluşlar (*Notified Bodies*) adı verilmektedir. Bu kuruluşlar çeşitli işlevlere göre sınıflandırılabilirler: Ürün sertifikası veren kuruluşlar, fabrika üretimini denetleyen kuruluşlar, denetim kuruluşları ve test laboratuvarları. Direktife göre bir yapı malzemesinin standartlara uygunluğu üç farklı durumda onaylanabilmektedir:

- Söz konusu yapı malzemesi için AB Komisyonu tarafından **uyumlaştırılmış standartlar** (*harmonized European standard-hEN*) yayımlanmışsa, malzemenin bu standarda uygunluğu;
- Uyumlaştırılmış standartların olmadığı durumda, sözkonusu malzeme için Avrupa Teknik Onay Kuruluşu (*European Organisation for Technical Approvals-EOTA*) tarafından yayımlanan **Avrupa Teknik Onay Kılavuzları**'na (*European Technical Approval Guidelines-ETAg*) uygunluk;
- Bunlardan hiçbirinin olmadığı durumda ise AB Komisyonu tarafından tanınan **ulusal standartlara** uygunluk.

Uygunluğun onaylanmasıyla, sözkonusu yapı malzemesi AB pazarında serbest dolaşımın sağlanması amacıyla **CE** işaretiyle işaretlenmektedir. Ayrıca, yapısal inşaat işlerinin tasarımlarını ve yapısal malzemelerin üretimini mekanik dayanım, kullanım güvenliği, yangın dayanımı ve sağlamlık gibi açılardan belirli bir standarda getirmek için de Eurocodes olarak tanımlanan birtakım standartlar kullanılmaktadır.

Bahsettiğimiz bu standardizasyonun idare ve denetimini sağlayacak gerek özel gerekse kamusal kurumsallaşmanın oluşturulması sürecinde, bu konuda yetki alan kurum ve kuruluşların yapı malzemeleri pazarında kilit bir konuma gelmeleri, kamuoyunda hassasiyet yaratan bir konu haline gelmiştir. Bu kuruluşların görevlendirilme prosedürlerinin ardında, pazarda serbest dolaşım ilkesinin doğal olarak beraberinde getirdiği birtakım siyasi ve ekonomik nedenlerin yattığı dile getirilmektedir. Bu açıdan pazara hakim konuma gelen gruplar ve ülkelere yönelik eleştiriler sürmektedir.

Direktifte önümüzdeki yıl boyunca, yukarıda bahsedilen eleştiriler nedeniyle, çeşitli değişiklikler yapılmasının gündeme gelmesi beklenmektedir. Tartışma ve kamuoyu görüşünün alınması süreci halen sürmektedir. Ayrıca direktifteki hükümlerin, başta Kamu İhale Direktifi olmak üzere diğer AB düzenlemelerine yansıtılmasıyla, yapı malzemeleri konusundaki standartların daha da fazla yaygınlık kazanması beklenmektedir.

İlgili Belgeler:

* 89/106/EEC sayılı Yapı Malzemeleri Direktifi'nin orijinal metni için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/construction-products-directive.pdf

* Direktif üzerinde daha sonra 93/68/EEC tarihli Direktif'le yapılan değişiklikler için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/directive-amendment.pdf

* Avrupa Komisyonu'nda inşaat sektörüyle ilgili düzenlemeler hakkında bilgi için:
europa.eu.int/comm/enterprise/construction/index_en.htm

Türkiye'de Güncel Durum: Türkiye'de yapı malzemeleri direktifi konusunda uyumlaşma çalışması, Yapı Malzemeleri Yönetmeliği ve ilgili birtakım ek düzenlemelerle olumlu bir şekilde tamamlanmıştır. Avrupa Komisyonu tarafından yapılan güncelleme çalışmaları da yakından takip edilmektedir. Ülkemizde yapı malzemelerinin standartlara uygunluğunun onaylanması işlemini gerçekleştiren bir Onaylanmış Kuruluş bulunmadığı için sözkonusu yönetmeliğin, 1 Ocak 2007 tarihine kadar geçiş döneminde olmasına karar verilmiştir. Uzunca bir süre Türkiye'den yapılan başvuruların olumlu bir sonuca bağlanmaması nedeniyle eleştiriler yoğunlaşmış, sonuçta başvuruda bulunan TÇMB Kalite ve Çevre Kurulu'nun Avrupa Komisyonu tarafından Onaylanmış Kuruluş olarak kabul edilmesi yolunda gelişmeler yaşanmıştır. Fakat henüz sürecin sonuçlanmaması nedeniyle, yönetmeliğin uygulanması konusunda birtakım belirsizlikler bulunmaktadır.

Türkiye'de yapı malzemeleri direktifi konusunda uyumlaşma çalışması süresince Yapı Malzemeleri Yönetmeliği'nin yanısıra, piyasa gözetimi ve denetimi, standartlara uygunluk onay sistemi, ilgili kuruluş ve komitelerin oluşturulma biçimleri ve yapı malzemelerinde yangına dayanıklılık standartları konularında tebliğler de yayımlanmıştır. Ayrıca, Yapı Malzemeleri Direktifi'nin uygulamasına yönelik yayımlanan, onaylanmış kuruluşların kurulması ve yürütülmesi, standartların oluşturulması ve uygulanması, CE işaretinin uygulanma biçimi ve benzeri konularla ilgili kılavuz metinler de yine Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından çevirilerek sunulmuştur.

Şu ana kadar AB Komisyonu tarafından yayımlanan 252 adet standarttan, 192 tanesi Türk Standardı haline gelmiş durumdadır; geri kalan 60 standart ise Mayıs 2006'da Türk Standardı haline gelecektir. Fakat yine de, geçiş dönemi süresince daha önceki ulusal standartlar kullanılabilir.

Tüm bu çalışmalarla, yapı malzemelerinde standardizasyon konusundaki uyum çalışması olumlu bir şekilde tamamlanmıştır. Avrupa Komisyonu tarafından yapılan güncelleme çalışmaları da yakından takip edilmektedir. Yönetmeliğin geçerli hale gelmesiyle, mimarlara gerek proje üretimi gerekse uygulama

malar açısından yeni yükümlülük ve zorunluluklar gelmesi sözkonusu olacaktır. Bu konudaki teknik spesifikasyonlar ve tanımların teknik şartname, proje ve eklerinde ifade edilmesi öngörülmektedir. Bu süre boyunca yönetmelikte öngörülen standartlara uyuma konusu üreticinin tercihine bırakılmaktadır.

İlgili Belgeler:

* Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından yapı malzemeleriyle ilgili yürütülen tüm güncel çalışmalara, başta Yapı Malzemeleri Yönetmeliği ve ilgili tebliğler olmak üzere uyumlaştırma sürecinde üretilen bütün mevzuata ve ilgili uluslararası belgelere ulaşmak için:
www.bayindirlik.gov.tr/turkce/yapimal.php

* Mart 2006'da Ankara'da yapılan Yapı Malzemeleri Direktifi Semineri'ne ilişkin Mimarlar Odası'nın hazırladığı notlara ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/ymdseminernotlari.pdf

* Seminer'de yapılan sunuşlara, Bayındırlık Bakanlığı'nın web sitesinden ulaşabilirsiniz:
www.bayindirlik.gov.tr

* Konuyla ilgili bir yayın olarak:
Yapı Malzemeleri Yönetmeliği ve CE İşareti, Yuvarlak Masa Toplantısı, yay. haz. Fehiman Yurttaş, Ekim 2005, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi; 87 sayfa.

İlgili AB direktifleri, belgeler ve diğer düzenlemeler:

Yapı Malzemeleri Direktifi (89/106/EEC)

Türkiye'deki ilgili mevzuat:

Yapı Malzemeleri Yönetmeliği ve ilgili tebliğler
TSE Standartları

İlgili kurumlar:

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

KENTSEL ÇEVRE VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

AB'de Güncel Durum: *Avrupa Topluluğu'nun 2001-2010 yıllarını kapsayan Altıncı Çevre Eylem Programı kapsamında, Komisyon'un üzerinde çalışması istenen 7 Tematik Strateji belirlenmiştir. Bunlardan dört tanesi 2005 sonlarına doğru kabul edilmiştir (Hava Kirliliği, Atıkların Önlenmesi ve Yeniden Kullanımı, Deniz Ortamının Korunması ve Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımı). Kentsel Çevre konusundaki strateji ise Komisyon tarafından 11 Ocak 2006 tarihinde kabul edilerek AB Parlamentosu'na ve Konsey'e sunulmuştur. Geri kalan iki Tematik Strateji (Topraklar ve Pestisitlerin Sürdürülebilir Kullanımı) ise henüz onay aşamasına gelememiştir.*

Kentsel Çevre için Tematik Strateji'nin hazırlanmasına 2002 yılında başlanmıştır. İlk aşamada sürdürülebilir kentsel ulaşım, sürdürülebilir kent yönetimi, sürdürülebilir kentsel tasarım ve sürdürülebilir yapı üretim konularında dört çalışma grubu kurulmuştur. Bu aşamada ayrıca farklı kesimleri içeren yaygın bir danışma/görüş alma süreci işletilmiş ve özellikle AB'ye yeni katılacak ülkelerde durum tespiti yapmak üzere bazı araştırmalar yaptırılmıştır.

Komisyon tüm bu birikimden yararlanarak, "Kentsel Çevre için bir Tematik Stratejiye Doğru" başlıklı bir Ara Öneri hazırlamış ve bu metin Şubat 2004'te kabul edilerek hazırlıkların ilk aşaması tamamlanmıştır. Son aşamada Ara Öneri ikinci bir danışma/görüş alma sürecinden geçirilmiş, ek çalışmalar yapmak üzere bazı yeni çalışma grupları oluşturulmuş ve sonuçta ara metinden çok daha kısa olan ve onun aksine hiçbir bağlayıcı karar önerisi getirmeyen bu son metin hazırlanarak Komisyon tarafından kabul edilmiştir. Bu arada AB'nin yapılan tüm politika, direktif ve benzeri çalışmalar için artık zorunlu kıldığı "etki değerlendirmesi" süreci de işletilmiş ve 50 sayfaya yaklaşan bu rapor da Strateji'nin eki bir çalışma belgesi olarak ilgili taraflara sunulmuştur.

Avrupa Komisyonu tarafından resmî olarak yürütülen bu çalışmanın yanısıra, AB destekli birçok projede sürdürülebilir kentsel çevreyle ilgili çalışmalar yürütülmektedir.

Tüm bu gelişmelere rağmen, Avrupa Komisyonu'nun kentsel çevreye ilişkin çalışmalarının henüz istenen ve yeterli düzeye gelmediği söylenebilir. Bu konuda ortamda genellikle öneri ve strateji niteliğinde belgeler mevcuttur; daha teknik ve bağlayıcı olan direktif benzeri bir uyum süreci bulunmamaktadır.

İlgili Belgeler:

* Tematik Strateji metnine ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/kentselstrateji.pdf

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Avrupa Komisyonu tarafından AB'nin çevreyle ilgili müktesebatını anlatmak üzere yapılan sunumlara AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Çevre / Tanıtıcı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

* AB Destekli RAISE Programı kapsamında 2005 yılında hazırlanan "Geleceğin Kenti Üzerine Vatandaşların Deklarasyonu" için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/vatandasdeklarasyonu.pdf

* Aralık 2005'te Bristol'de düzenlenen AB Bakanlar Toplantısında ilan edilen "Avrupa'da Sürdürülebilir Topluluklar Üzerine Bristol Mutabakatı"na ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/bristolmutabakati.pdf

Türkiye’de Güncel Durum: Türkiye’de yaşanan yüksek nüfus artış oranı, hızlı kentleşme ve turizmdeki gelişmelerden kaynaklanan yoğun kalkınma çabaları nedeniyle kentsel çevrenin sürdürülebilir hale getirilmesi konusu büyük önem kazanmakta, yalnızca AB boyutuna indirgenemeyecek bir niteliğe sahip olmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma, küresel bir sorun haline gelirken, Türkiye’deki politika tartışmalarına da giderek daha çok yansımaya başlamıştır. 1991 yılından bu yana Türkiye’nin beş yıllık kalkınma planlarında çevresel stratejilere yer verilmektedir.

Bununla birlikte, konuyla ilgili ülkemizde gerçekleştirilen projelerin geneli konunun doğal çevre boyutuna odaklanmakta, kentsel çevrenin iyileştirilmesi konusu ise arka planda kalmaktadır. AB ile müzakere sürecine baktığımızda, yine konunun temel olarak kaynakların kullanımı, doğal yaşam çevrelerinin korunması ve ekolojik denge üzerinden değerlendirildiğini, fakat kentsel çevreyle ilgili herhangi bir boyutun dikkate alınmadığını görmekteyiz.

Bu noktada yöneticilere, kamu kuruluşlarına, meslek örgütlerine, eğitim kurumlarına önemli sorumluluklar düşmekte; gerek sivil toplum örgütlerinin, gerekse meslek odalarının belirli olaylar özelinde gerçekleştirdikleri girişimlerini bu çerçevede genel bir inisiyatif oluşturacak biçimde birleştirmeleri ihtiyacı kaçınılmaz hale gelmektedir.

İlgili Belgeler:

* Türkiye’nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Türkiye’nin çevre politikasını aktarmak için Türk tarafının hazırladığı sunumlara, AB Genel Sekreterliği’nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki “Tarama Süreci / Çevre / Ayrıntılı Toplantı” bölümünden ulaşılabilir.

İlgili AB direktifleri, belgeler ve diğer düzenlemeler:

Kentsel Çevre Tematik Stratejisi
Bristol Mutabakatı

Türkiye’deki ilgili belgeler:

Ulusal Kalkınma Planları

İlgili kurumlar:

Çevre ve Orman Bakanlığı,
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı,
Bayındırlık ve İskân Bakanlığı

MİMARLIK POLİTİKASI

AB ve Uluslararası Ortamda Güncel Durum: *Ulusal mimarlık politikaları, en genel tanımıyla, mimarlık ürünleri ve yapıları çevrenin niteliğinin kamu yararına*

olduğu düşüncesinden hareketle, mimarlık uygulamalarında standartları yukarıya çekme hedefini hükümet politikalarına entegre etme amacı taşıyan politika metinleridir. Mimarlık ve yapı kültürü konusunda, dünyanın farklı bölgelerinde geliştirilen politikalara göz attığımızda, bu konuda yapılan tartışma ve üretimlerin 90’lı yıllarda yoğunlaştığını görüyoruz. Dünya ülkeleri arasında, en çok Avrupalıların bu konuyu gündemlerine aldıklarından bahsedebiliriz. Bunun için en önemli motivasyon, 2001 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen “Kentsel ve Kırsal Çevrede Mimari Kaliteye İlişkin Karar”ın üye ülkeleri kendi kamusal yapılaşma politikalarını oluşturmak konusunda teşvik etmesidir.

Dünyanın farklı ülkelerindeki mimarlık politikalarına baktığımızda, bazı politikaların bir devlet kurumunun kurulmasıyla yürütülmesi öngörülürken (Almanya’da Mimarlık ve Yapı Kültürü İnisyatifi, Fransa’da Kamu Yapılarında Kalite İçin Bakanlıklararası Kurul), bazı politikaların bir dizi nitelikli projeye ülkenin mimarlık kültürünü yükseltmeyi amaçladığı görülmektedir (Hollanda’da bir dizi büyük ölçekli projenin gerçekleştirilmesini öngören eylem planı). Bazı metinler, resmî bir politika oluşturma öncesinde ülkenin mimarlık ortamının profilini çizme amacını taşıırken (Almanya’da yapı kültürünün mevcut durumu üzerine rapor), öte yandan bu metinlerden bazıları resmî politika olarak yasalaştırılmaktadır (Fransa’nın Mimarlık Yasası, İtalya’nın Mimari Kalite Yasası). Bazı metinlerde de, mimarlık politikası kapsamındaki etkinlikler ve hedeflerin gerçekleştirilmesinin belirli bir takvime bağlandığı ve hem özel hem de kamusal aktörlerin sorumluluklarının bu takvim içinde net bir şekilde tanımlandığı görülmektedir (İrlanda’nın 2002-2005 Eylem Planı).

Genel olarak değerlendirdiğimizde, politikalara hakim olan güncel konular arasında yüksek kalite, yüksek standartlar, sürdürülebilir kalkınma, mimari mirasın korunarak gelecek kuşaklara aktarılması ve mimarlıkta yenilikçi yaklaşımların özendirilmesi gibi başlıkları sayabiliriz.

12 Şubat 2001 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından “Avrupa’da Mimari Kaliteye İlişkin Karar” başlıklı bir politika metni kabul edilmiştir. Metin, 2000 yılında Fransa’nın Avrupa Birliği Dönem Başkanlığı sırasında kurulan ve mimarlığa ilişkin konularda AB üyesi hükümetler arasında bir işbirliği platformu kurmayı amaçlayan Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu’nda şekillendirilmiştir. 1999 yılında, Avrupa Birliği’nin

Finlandiya Başkanlığı döneminde ilk adımları atılan bu Forum, üye ülkelerin özellikle Kültür Bakanlıkları kapsamındaki politikacılarını ve meslek kuruluşlarını bir araya getirmekte ve Avrupa çapında bir "mimarlık politikası" geliştirilmesi yönünde çaba göstermektedir. Forum'un, güncel olarak yapılan tartışmalar ve çalışmalarla, yakın vadede oldukça etkili hale gelmesi beklenmektedir. Son dönemlerde, ACE de Forum toplantılarına aktif katılımında bulunmakta, üyelerini süreçle ilgili sürekli olarak bilgilendirmektedir.

İlgili Belgeler:

- * Avrupa'da Kentsel ve Kırsal Çevrelerde Mimari Kaliteye İlişkin Karar'a ulaşmak için: www.mo.org.tr/UIKDocs/AVRUPA.pdf
- * Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu hakkında bilgi ve süreci takip etmek için: www.architecture-forum.net
- * ACE Politikalar Gündemi'ne ulaşmak için: www.mo.org.tr/UIKDocs/politikgundem.pdf
- * ACE 2006 – 2008 Çalışma Programı'na ulaşmak için: www.mo.org.tr/UIKDocs/calismaprogrami.pdf
- * ACE Politika Kitabı'nın tam metnine ulaşmak için: www.mo.org.tr/UIKDocs/politika-kitabi.pdf
- * Dünyanın farklı ülkelerinden mimarlık politikalarına www.mo.org.tr adresindeki Belgeler / Ulusal Mimarlık Politikaları bölümünden ulaşabilirsiniz.

Türkiye'de Güncel Durum: *Mimarlar Odası, Türkiye'ye özgü bir mimarlık politikasının oluşturulmasının daha nitelikli bir yapıyı çevreye ulaşılması konusunda önemli bir adım olduğu fikrinden hareketle, böyle bir politika metni üretilmesi için inisiyatif başlatmıştır. Geniş katılımlı toplantılarla, bu konudaki geçmiş deneyimlerin yeniden hatırlanması, güncel konuların böyle bir metne nasıl yansıtılabileceğinin tartışılması ve bunları yaparken de uluslararası bağlamdaki gelişmeleri de göz önünde tutarak, hem ülkemize özgü özellikleri dikkate alacak hem de uluslararası ortamda kabul görececek bir metnin üretilmesi amaçlanmıştır.*

Bu amaçla Oda, toplantı ve değerlendirmelere başlamadan önce bir araştırma ve belgeleme çalışması yaparak, dünyada mimarlık politikası deneyimlerini bir kitap olarak derleyerek kamuoyuna sunmuştur. Ulusal Mimarlık Politikaları başlıklı bu kitap, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İskoçya, İtalya ve Malezya'nın mimarlık politikalarını ve Ayrıca Avrupa Konseyi'nin "Kentsel ve Kırsal Çevrede Mimari Kaliteye İlişkin

Karar"ını içermektedir. Ayrıca bu derlemenin yanı sıra, Avrupa Mimarlar Konseyi'nin "Mimarlık & Yaşam Kalitesi" başlıklı 2004 yılı politika kitabı da dilimize çevrilerek yayımlanmıştır.

Mimarlık politikası konusu özellikle 2005 yılından itibaren Oda'nın bu amaca yönelik oluşturduğu çeşitli komitelerinde ve toplantılarında ele alınmış, buralarda yapılan değerlendirmelerle birlikte hazırlanan taslak metin Aralık 2005'te gerçekleştirilen 3. Mimarlık ve Eğitim Kurultayı'nda da geniş bir katılımı tartışılmıştır. Elde edilen taslak metinde Türkiye için üretilen bir mimarlık politikası metninin temel bileşenleri, geçmiş deneyimlerde ve mevcut yasal düzen çerçevesinde aranmıştır. Böylece, çeşitli anayasal ve yasal düzenlemeler, bunların gerekçeleri, kalkınma planları ve benzeri kapsamlı programların mimarlık ve kentle ilgili bölümleri taslak metne dayanak oluşturmuştur.

Bu yolda ilerlerken dikkate alınması gereken bir başka konu da meslek kuruluşlarının ve kamu otoritelerinin bu süreçte alacağı roller olacaktır. Dünya örneklerine baktığımızda, mimarlık politikası üretme süreçlerinin çoğunun meslek kuruluşları tarafından, konuyla ilgili tüm çevrelerle iletişim ve işbirliği haline yürütüldüğünü ve bunun sonrasında devlet kurumlarıyla resmî politika haline dönüştürülebilecek şekilde çalışmalar yapıldığını görmekteyiz.

Mimarlar Odası yeni dönem çalışma programında da mimarlık politikası metninin geliştirilmesi ve kabul edilmesi öncelikli bir hedef olarak yer almaktadır. Dönem boyunca her iki ayda bir farklı şehirlerde gerçekleştirilecek "Türkiye Mimarlık Politikasına Doğru Mimarlık ve Kent Buluşmaları" temalı ulusal kongrelerde, politika metninin gelişimine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

İlgili Belgeler:

- * Türkiye Mimarlık Politikası konusunda her tür belge ve güncel gelişme için: www.mo.org.tr

İlgili AB direktifleri, belgeler ve diğer düzenlemeler:

Avrupa'da Kentsel ve Kırsal Çevrelerde Mimari Kaliteye İlişkin Komisyon Kararı

Türkiye'deki ilgili belgeler:

Mimarlık politikası taslak çalışmaları

İlgili kurumlar:

Kültür ve Turizm Bakanlığı,
TMMOB Mimarlar Odası

BİLİM VE ARAŞTIRMA

AB'de Güncel Durum: Avrupa Birliği'nin, araştırma ve teknoloji geliştirme kapasitesini artırmak, bu yolla sosyal ve ekonomik kalkınmayı sağlamak amacıyla yürüttüğü, ilki 1984 yılında yürürlüğe giren Çerçeve Programlar, diğer bir çok topluluk programı gibi amaçları ve bütçesiyle belli bir dönem için tasarlanmış çok yıllık programlardır. Söz konusu programlar, şu ana kadar 4-5 yıllık dönemlerde yürütülmüştür. 2007-2013 yılları arasında yürürlükte olacak 7. Çerçeve Programı ile birlikte gelen en önemli yeniliklerden biri çeşitli sanayilerin Çerçeve Programlar'a katılımını artırmak amacıyla oluşturulan Avrupa Teknoloji Platformları'dır. Avrupa Teknoloji Platformları aracılığıyla sanayinin önderliğinde ilgili tüm aktörlerin seçilen teknoloji alanına ilişkin stratejiler belirlenmesi ve bu sayede Avrupa'nın rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir.

Avrupa'nın ekonomik ve toplumsal hedeflerine ulaşabilmesi için yapıları çevrenin içerdiği tüm süreçlerin, yeni teknolojilerin geliştirilmesi yoluyla daha etkin, verimli ve sürdürülebilir hale getirilmesi gerektiği düşüncesi son dönemlerde AB kurumlarında kabul görmeye başlamıştır. Bu düşünceden hareketle, Avrupa çapında inşaat sektörü ve yapıları çevreye ilişkin tüm alanlarda ihtiyaç duyulan araştırma konularını ve önceliklerini belirlemek amacıyla, Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu (European Construction Technology Platform-ECTP) kurulmuştur.

Platformun üç temel amacı, gelişmelerin izlenmesi ve önceliklerin sağlıklı bir şekilde belirlenerek yapılacak araştırmalarla, yapıları çevreyle ilgili toplumsal ihtiyaçların karşılanması, sürdürülebilirliğin sağlanması ve yapı sektörünün dönüşümünün verimli bir şekilde gerçekleştirilmesidir. Yapı teknolojisi platformunun tematik ilgi alanları "yeraltı ulaşım sistemleri", "kentler ve yapılar", "yaşam kalitesi", "malzemeler", "ağlar", "kültürel miras" ve "bilişim ve iletişim teknolojileri" olarak belirlenmiştir. Platformun biraraya getirdiği farklı ilgi grupları arasında, tasarımcılar, mimarlar, mühendisler, müteahhitler, malzeme ve ekipman üreticileri, işverenler ve proje yöneticileri, kullanıcılar, tüketiciler, hizmet sunucuları, iş ve meslek kuruluşları, araştırma merkezleri ve üniversiteler, kent ve bölge yönetimleri bulunmaktadır.

Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu tarafından yürütülmekte olan AB destekli ENABLE projesi, yapı teknolojisi konusunda Avrupa ölçeğinde ve ulusal düzeydeki öncelikleri belirlemeyi ve üye devletlerde Ulusal Yapı Teknolojisi Platformları kurulmasını öngörmektedir. Şu anda bu platformlardan, Belçika,

Danimarka, Almanya, Yunanistan, Polonya, Slovenya ve İspanya'da bulunmaktadır. Diğer ülkelerde de kurulması için girişim başlatılmış durumdadır.

İlgili Belgeler:

* Bilim ve araştırmayla ilgili Avrupa Komisyonu Genel Müdürlüğü web sayfasından gelişmeleri takip edebilirsiniz:

ec.europa.eu/dgs/research/index_en.html

* AB Çerçeve Programları ile ilgili ayrıntılı bilgi için TÜBİTAK'ın ilgili sayfası:

www.fp6.prg.tr

* TÜBİTAK tarafından çevirilerek ortama sunulan ve hem diğer sektörlerdeki teknoloji platformları hem de Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu hakkında da bilgi içeren "Avrupa Birliği Çerçeve Programları Müdürlüğü Avrupa Teknoloji Platformları Durum Raporu"na ulaşmak için:

www.mo.org.tr/UIKDocs/atpdurumraporu.pdf

* Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu hakkında daha ayrıntılı bilgi için:

www.ectp.org

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Avrupa Komisyonu tarafından AB'nin bilim ve araştırmayla ilgili müktesebatını anlatmak üzere yapılan sunumlara AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Bilim ve Araştırma / Tanıtıcı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

Türkiye'de Güncel Durum: AB Çerçeve Programları'nın Türkiye koordinasyonu Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından yapılmaktadır. Bu amaçla kurulan TÜBİTAK Avrupa Birliği Çerçeve Programları Müdürlüğü konuyla ilgili her türlü bilgi ve belgeyi kamuoyuna sunmaktadır. Çerçeve programlarının genel koordinasyonu TÜBİTAK üzerinden yürürken, sektörlerle ilişkin özel platformlar konusunda meslek kuruluşları ve benzeri örgütlenmeler inisiyatif kazanmaktadır. Mimarlar Odası da yapı teknolojisi konusunda bir platform kurulması olanağını araştırmaktadır.

Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu tarafından yürütülmekte olan, yapı teknolojisi konusunda Avrupa ölçeğinde ve ulusal düzeydeki öncelikleri belirlemeyi ve üye devletlerde Ulusal Yapı Teknolojisi Platformları kurulmasını öngören AB destekli ENABLE projesi kapsamında, İrlanda, İtalya ve Türkiye'de konuyla ilgili toplantılar düzenleyerek, ulusal yapı teknolojisi platformu kurulma olanağının araştırılması konusunu ACE üstlenmiş bulunmaktadır. Bir süredir Türkiye'de bu tür bir platform kurulması için olanakların araştırılması konusunda ACE'ye destek veren Mimarlar Odası, konuyla ilgili çevrelerin biraraya

getirilmesi ve değerlendirme yapılabilmesi amacıyla Ekim 2006'da Ankara'da bir atölye çalışması yapılmıştır.

Yapılması öngörülen atölye çalışmasında, platformun yapısı ve AB düzeyindeki etkinliklerinin anlatılması; Avrupa Komisyonu tarafından araştırmaya yönelik olarak hazırlanmakta olan 7. Çerçeve Programı ve sunacağı mali olanaklar hakkında bilgi verilmesi; diğer ülkelerde kurulmuş olan ulusal platformların yapısı ve güncel durumlarının anlatılması ve Türkiye'de de bir ulusal teknoloji platformu kurulması için olanakları araştırarak, bu türden bir inisiyatifin Türkiye'deki inşaat sektörüne faydalı olabilmesi için ne gibi öncelikler taşıması gerektiğinin tartışılması amaçlanmaktadır.

İlgili Belgeler:

* Türkiye'nin AB Çerçeve Programları ile ilgili çalışmalarını ve bağıtladığı belgeler hakkında ayrıntılı bilgiye TÜBİTAK'ın ilgili sayfasında ulaşılabilir:
www.fp6.prg.tr

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Türkiye'nin çevre politikasını aktarmak için Türk tarafının hazırladığı sunumlara, AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Çevre / Ayrıntılı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

İlgili AB direktifleri, belgeler ve diğer düzenlemeler:

AB Çerçeve Programları
Avrupa Araştırma Alanı ile ilgili Komisyon Raporları

Türkiye'deki ilgili belgeler:

Ulusal Kalkınma Planları
Vizyon 2023

İlgili kurumlar:

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, TÜBİTAK

Web Kaynakları

ULUSLARARASI BELGELERİ
www.mimarlarodasi.org.tr
ADRESİNDEN TAKİP EDEBİLİRSİNİZ...

Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA)

<http://www.uia-architectes.org>

Birleşmiş Milletler İskân Programı

<http://www.unhabitat.org>

Birleşmiş Milletler Çevre Programı

<http://www.unep.org>

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO)

<http://www.unesco.org>

Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE)

<http://www.ace-cae.org>

Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu

<http://www.architecture-forum.net>

Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu

<http://www.ectp.org>

Avrupa Yapı Performansı Direktifi Ortak Eylem Platformu

<http://www.epbd-ca.org>

Avrupa Bölgesel ve Kentsel Sürdürülebilirlik Bilinçlendirme Programı (RAISE)

<http://www.raise-eu.org>

Avrupa'da Mimarlık ve Meslek Uygulaması Veritabanı (Archi Europa)

<http://www.arvha.net>

Avrupa'daki Mimarlık Okulları ve Öğrencileri Veritabanı (Archi Students)

<http://www.archi-students.org>

Katalan Mimarlık Örgütü (COAC) Uluslararası İlişkiler Veritabanı

<http://www.coac.net/international>

İtalyan Mimarlık, Planlama, Peyzaj ve Koruma Örgütü (CNAPPC) veritabanı (Archi Euro)

<http://www.archieuro.archiworld.it>